

Yaşadıkça Eğitim

Eylül / Ekim 1996
120 000 TL (KDV Dahil)

**Bağımsız Öğrenme
Ortamı ve Bağımsız
Düşünen Bireyler**

**Yaşadıkça Eğitim-12
Not Alır mısınız?**

Okulu Sevdirelim

**Okullarda Durumu
Araştırma
(Oryantasyon)
Çalışmaları**

**Nasıl Bir Okulöncesi
Eğitim**

**Okul Geliştirme Yaklaşımları
ve Uygulamaları**

Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu

**Etkili Sınıf
Yönetiminde
12 Öğrenim İlkesi**

48

İÇİNDEKİLER

Okulu Sevdirelim

2

Said TAŞ
Süleyman DEMİREL Eğitim Fak. Öğretim
Görevlisi

Okulda öğrencilere verilen değer, onların okulu sevme düzeyini belirler.

Okullarda Duruma Alistırma (Oryantasyon) Çalışmaları

6

Dr. Necla TUZCUOĞLU
M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, Okulöncesi
Eğitim-Öğretim Bölümü

"Çocuğun ileride yaşanması muhtemel uyumsuzluk problemlerini önlemek ve okula, okul kurallarına alıştırmak bakımından oryantasyon çalışmaları önemlidir.

Nasıl Bir Okulöncesi Eğitim?

9

Ali Rıza ERDEM
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği Bölümü Araştırma Gör.

"Okulöncesi eğitime devam eden çocukların etmeyenlerden zihin, psikomotor ve sosyal yönden daha gelişmiş oldukları, öğrenim hayatlarında daha başarılı ve faal oldukları saptanmıştır."

Bağımsız Öğrenme Ortamı ve Bağımsız Düşünen Bireyler

14

Neşe ESER
Kültür Koleji AR-GE Bölümü
Ev ortamında da okul ortamında da çocuğun kendini bir birey olarak görebilmesi, demokratik bir çevrenin oluşturulması ile mümkün olacaktır.

Yaşadıkça Eğitim - 12 Not Alır mısınız?

18

Dr. İlhami FINDIKÇI

Okul Geliştirme Yaklaşımları ve Uygulamaları

20

Yrd. Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi

Örgütlerde farklı grupların bulunması yararlıdır. Yönetici, örgütün dinamikliğinin sağlanmasında, denetimin gerçekleştirilmesinde, işgörenlerin örgüte olan bağlılığının ve güveninin geliştirilmesinde de gruplardan faydalanabilir.

Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu

24

Prof. Dr. Mahmut TEZCAN
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Fakültesi

"Küresel gelişmeler için gerekli olacak yeni tutum ve değerlerle donanmış bireyler, eğitim yoluyla sağlanacaktır."

Etkili Sınıf Yönetiminde 12 Öğrenim İlkesi

28

Derleyen: Neşe ESER
Kültür Koleji AR-GE Bölümü

Çeviri: Seda TOPRAK

Her birey diğerlerine göre farklı fizik yapısı, dünya görüşü, farklı zihinsel fonksiyon ve bunların sonucu olarak farklı yaşantılara sahiptir. Bunun için her öğrencinin her şeyi aynı zamanda, aynı şekilde ve tarzda öğrenmesi mümkün değildir.

YAYINLAR

33

Yaşadıkça Eğitim

Eylül / Ekim 1996
120.000 TL. (KDV Dahil)
ISBN: 1300-1272

48

Sahibi
KÜLTÜR HİZMETLERİ A.Ş.
Fahrettin AKINGÜÇ

Genel Yayın Yönetmeni
Bahar AKINGÜÇ GÜNVER

Yazı İşleri Müdürü
Dr. İlhami FINDIKÇI

Yayın Yardımcısı
Neşe ESER

Teknik Yönetmen
Kudret GÜVENÇ

Dizgi
Cemal TURAN
Nermin TAŞKIRAN

Montaj
Zafer UZUNTÜRK

Fotoğraflar
Temel YİRMİBEŞ
Çetin ÖZER / Coşkun İPEK

Renk ayırımı ve film çıkış
Filmon Ltd.Şti.

Baskı ve Cilt
Çınar Ofset

Yapım/Yönetim
YA/BA A.Ş.
9.-10. Kısım
34 750 ATAÖY/İSTANBUL
Tel: (0-212) 559 04 88 PBX
Fax: (0-212) 560 47 79
kultur@ibm.net

©
Kültür Koleji Yayınları
ISSN: 1300 - 1272

Her türlü yayın hakkı
KÜLTÜR HİZMETLERİ A.Ş.'ne aittir.
Dergide yer alan yazılardan
akademik kurallar çerçevesinde,
kaynak gösterilerek yararlanılabilir.

Fiyat
120 000 TL. (KDV Dahil)
KKTC için 200 000TL (KDV Dahil)

Abone koşulları
Yıllık (6 sayı için indirimli) 600 000 TL.
Abone ücretleri için;
Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi
Hesap No: 2888-6
Yaşadıkça Eğitim
ya da
Posta Çeki Hesap No: 475 009

YAYINCIDAN OKURA

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

Okullarımız açıldı, öğrencilerimiz yeni bir eğitim ve öğretim yılının heyecanı içindeler. Aynı heyecanı sanıyoruz tüm veli ve öğretmenlerimiz de hissetmektedirler. Okul hayatına bu yıl yeni başlayanlar için çok farklı bir heyecan yaşanıyor olsa gerek.

Eğitim hayatının ilk basamağına adım atmış olan öğrenciler yeni bir çevre ve sosyal hayatın içine girmektedirler. Bu çevreye girerken, bir çok çocuk tabii olarak çekingenlik ve ürkeklik hatta endişe yaşamaktadır. Bu endişe duygusunu ortadan kaldırmaya yardımcı olacak öğretmen, yönetici ve velilerimize düşen görevler, Said TAŞ'ın "**Okulu Sevdirelim**" başlıklı yazısında ele alınmıştır. Bu yazıya paralel olarak Dr. Necla TUZCUOĞLU'nun "**Okullarda Duruma Aıştırma (Oryantasyon) Çalışmaları**" konulu yazısı da öğretmen, veli ve yöneticilerimize bu konuda önemli mesajlar vermektedir.

Okulöncesi eğitime duyulan gereksinim, okulöncesi eğitimin önemi, hedefleri ve okulöncesi eğitime yönelik önerileri Ali Rıza ERDEM'in "**Nasıl Bir Okulöncesi Eğitim**" başlıklı yazısında bulabilirsiniz.

"**Bağımsız Öğrenme Ortamı ve Bağımsız Düşünen Bireyler**" başlıklı yazımız, kendi fikirlerini açıkça söyleyebilen, düşünen, yaratıcı, araştırmacı ve bireylerin yetiştirilmesi için öğrenme ortamının nasıl düzenlenmesi gerektiğine yönelik mesajlar sunmaktadır.

Küreselleşme süreci içinde eğitime global bir yaklaşım sağlayacak olan gençlerimize, eğitime yönelik projeleri konusunda Prof. Dr. Mahmut TEZCAN'ın "**Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu**" başlıklı yazısı ilginç yaklaşımlar getirmektedir.

Yrd. Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN'ın "**Okul Geliştirme Yaklaşımları ve Uygulamaları**" başlıklı yazısında farklı yönetim anlayışlarına sahip iki örgütsel yaklaşım modeli ve bu modeller ışığında okul geliştirme uygulamaları anlatılmaktadır.

J. Michael PALARDY okul yöneticileri ve, öğretmenler etkili bir sınıf yönetimi için belirlediği "**12 Öğrenim İlkesi**" sunmakta ve yazının devamında Neşe Eser'in bu konu çerçevesinde derlemesi yer almaktadır.

Yaşadıkça Eğitim köşemizin bu sayıdaki konusu "**Not Alır mısınız?**" başlığını taşımakta ve bu konuda dikkat edilmesi gereken noktaları vurgulanmaktadır.

Yeni öğretim yılının tüm öğrencilerimiz için başarı dolu olmasını diliyoruz.

Saygılarımızla.

Okulu Sevdirelim

Said TAŞ
SDÜ. Eğt. Fak. Öğr. Gör.

***Okulda öğrencilere verilen değer, onların okulu
sevme düzeyini belirler.***

Bu çalışmada okul, okulun görevi ve ilköğretime yeni başlayan öğrencilere okulu sevdirmeye konuları ele alınacaktır.

İnsan sürekli olarak öğrenmektedir. Çocuk, aile üyeleriyle, yakın arkadaşlarıyla, doğal çevresiyle ve kitle iletişim araçları ile etkileşimde bulunurken birçok davranışları öğrenir. Ancak bu öğrenmeler geliştiğiz güzeldir (Fidan, Erden; 1993: 71). Birey bu etkileşimleri sonucu toplumca onaylanan istendik davranışların yanı sıra istenmeyen alkol bağımlılığı, sigara içme, çalma gibi davranışları öğrenebilir. Ayrıca bu etkileşimleri sırasında bireyin çevresindeki kişilerin bilgi eksikliğinden yanlış bilgileri öğrenmesi de mümkündür.

Bireyin plânlı ve programlı bir biçimde yetiştirilebilmesi ancak okullarda sağlanabilir. Okul toplumdaki bireylerin eğitilmesi işlemini üstlenen kurumların ortak adıdır. Okul, eğitim amacıyla kurulmuş özel bir çevredir (Bursalıoğlu,

1994 : 33). Okulun varlığı bu özel çevrenin oluşturulup denetlenmesi amacıyla kaynaklanmıştır (Lemtech, 1988 : 165). Okul denen özel çevrenin üç temel işlevi vardır. Birinci işlevi, öğrencileri dış çevrenin güçlüklerinden korumak, onlara yaşamı kolaylaştırmaktır. Okulun ikinci işlevi, dış çevrede kolay rastlanabilecek olan istenmeyen davranışları, okuldan içeri sokmayarak, öğrenci davranışlarını temizlemektir. Okulun üçüncü işlevi ise, okul içerisinde, okul dışındaki çevrede var olan farkların sergilenmesine, yaşanmasına izin vermeyen, toplumsal yaşamda olmayan dengeyi kendi sınırları içinde kurmaktadır (Başar, 1994 : 12).

Okullarda öğrencilere, toplumun ve bireyin gereksinmelerine göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim faaliyetleri sunulurken, öğrencilerde istendik davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılır.

Okulda öğrenciye kazandırılması gereken bilgi ve beceriler talim ve terbiye kurulunca belirlenmiştir ve bunlar bu konuların uzmanı olan öğretmenler tarafından düzenlenen öğretim etkinlikleri ile kazandırılır.

Okullar verilen eğitim düzeyi ve niteliğine göre anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise gibi çeşitli adlar alabilir. Her okulun kendisine özgü amaçları, öğretim yöntemleri ve eğitim programları vardır. Her okul kendi amaçlarını gerçekleştirmek için öğrencilerinin gereksinimlerine, yaşlarına, beklentilerine göre plânlı bir öğretim ortamı düzenler.

İlkokulda, okula yeni başlayan öğrencilere verilen değer, onların okulu sevmesi ile orantılıdır. Acaba herşeyin güzeli, sevimlisi, safı, temiz olan bu öğrencilere ilk günlerden başlayarak okul nasıl sevdirebilir?

İlkokula yeni başlayan öğrenci, anne, baba ve kardeşlerinden oluşan sınırlı bir çevreden, kendisine yabancı bir çevre olan okula gelmektedir. Bu çevrede anne, baba ve kardeş yoktur. Okulda eğitimde rol oynayan yönetici, öğretmen, öğrenci, eğitimci olmayan personel (Bursalıoğlu, 1993 : 38), sınıf, sıra, zil, tahta, yeni sınıf arkadaşları, defter, kalem, kitap v.b. ile örülmüş karmaşık bir sistem vardır.

Bu karmaşık sistemin, okulun ilk günlerinden itibaren, öğretim sorumluları tarafından, çocuğa tanıtılması, sorularına cevap verilmesi, iyi iletişimlerin kurulması, herşeyin açık net bir biçimde çocuğun kafasında şekillenmesine yardımcı olunması gereklidir.

Okul yöneticileri, okulun ilk üç veya dört haftasında, okula yeni başlamış birinci sınıf öğrencilerine okulu sevdirmek, okula alışmalarını sağlamak için etkinlikler hazırlamalıdır. Okuldaki madde ve insan kaynaklarını bu öğrencilerin yeni ortamı sevmelerinde kullanmalıdırlar. Okulun fiziksel yapısı, görünüşü, hijyenliği vb. öğrencilerin moralini ve davranışlarını etkileyen koşullardır (Johnson, 1990:67).

Okul yöneticileri önceden sağlanacak hizmet içi eğitim seminerleri ile okulda bulunan öğretmenlerin, etkili sınıf yönetimine yardımcı olmalıdırlar. Hizmet içi eğitim programları, özellikle öğretmenlerin okula yeni başlayan öğrencilere yardımcı olma hususunda önemli bir yer teşkil eder.

Yönetim, okulun ilk günlerinde, okulu tanıtıcı geziler yaptırmalıdır. Bu geziler, sınıf öğretmenlerinin, diğer öğretmenlerin, eğitimci olmayan personelin (hizmetli, memur) öğrencilerle tanıştırılması ve sınıfların, kütüphanenin, tuvaletlerin tanıtılmasına kadar genişletilmelidir.

Okulun ilk haftalarında, çocuğun anne veya babası ile okula gelip, sınıflarında oturmasına, çocuğa yardımcı olmalarına okul yönetimi izin vermeli ve bir kaynaşma ortamı hazırlamalıdır. Her ne kadar anne ve babanın okula gelerek çocuğun sorunlarını çözmelerini üstlenmeleri olumsuzluk yaratacağı söyleniyorsa da (Yılmaz, 1993:17), çocuk için iyi olacağı düşünülmektedir (Donald, 1991:96).

Okulun ilk günlerinde sınıf öğretmeni sınıfta olumlu iletişim kurmalıdır. Sınıfta, öğretmen-öğrenci etkileşiminin iki yönü, öğrencinin niyetini anlamak ve yorumlamak ile, onun öğretmenin niyetinden emin olmasını sağlamaktır (Mcauley, 1990:89). Güven ve iyi iletişim için ilk karşılaşma önemlidir (Buckwald, 1985:14). Öğretmen ve öğrenciler, sınıftakiler hakkında gözlemle edinecekleri bilgiye muhtaçtır. İlk karşılaşmadaki giyimin, görünüşün etkisi, öğrencilerle bir yakınlık kurulduktan sonra azalabilir. Öğretmen kendini öğrencilerine doğal bir anlatım ve ses tonu ile tanıtmalıdır. Öğrenciler de kendilerini, sıra ile sınıftakilere tanıtabilir. Bu tanışma; ikiserli gruplar halinde iki kişinin tanışması biçimine de dönüştürülebilir (Başar, 1994:57). Tanışma, daha fazla kişisel ilişkiye yol açarak, işbirliği ortamı yaratır. İklimi olumlulaştırır, istenmeyen davranışları önler, grup havası oluşturur (Lemlech, 1988:39), ortamı sevdirebilir.

İlk günkü tanışma, öğrencilerin birbirleriyle, ilgili çerçeve bilgiler edinmelerini sağlamalıdır. Adı soyadı, anne ve babasının adı, meslekleri, nerede oturdukları, sevdiği şeylerle ilgili düşünceleri, bu çerçevenin gözeneklerini oluşturabilir.

Bütün bu tanışmalarla arkadaşlarının çoğunun kendisinden fazla farkı olmadığını görmesi öğrenciyi rahatlatır. Sınıf öğretmenin öğrenciye ismiyle hitap edebilmesi, öğrenciye verdiği değeri gösterdiğinden, okulun ilk günlerinden itibaren bu davranışı göstermesi yerinde olacaktır. Daha sonra da isimleri hafızasında tutmalı tüm öğrencilere ismi ile hitap ederek güven vermelidir.

Sınıf öğretmeni sınıfını, öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlemelidir. Sınıfa ilk girişte öğrenciler çevrelerini inceler, yargılar, ilk izlenimleri zihinlerine yerleştirirler (Grubough and Houstten, 1990:378). Öğretmen okul ortamını aile ortamına eşdeğer kılmaya çalışmalıdır. Sınıf öğretmeni bu konularda sürekli kendini yenilemeli, okul yönetimi de öğretmeni geliştirici olanaklar hazırlamalıdır.

Sınıf öğretmenleri, önemli haftalarda ders yapmamalı, çocuklarla şarkı söylemeli, eğitici oyunlar oynamalı, ze-

kâ geliştirici etkinliklerde bulunmalı, sınıfın üyelerinin birbiri ile kaynaşmalarına yardımcı olmalıdır. Okuma-yazma aşamasında büyük katkı sağlayacak olan, göz-el eşgüdümü, ince devinsel kas gelişimi, işitsel ve görsel ayırtlaştırma, mekan oryantasyonu etkinliklerine önem vermelidir (Yılmaz, 1993:17).

İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması, (M.E.B. 1987:12) eğitim süresi içersinde kalma zamanının, üniversite eğitime kadar uzaması ile birlikte, ilkokulun hemen ilk haftalarından itibaren çocuklara, bilgi depolamaya başlanması engellenmelidir. Her çocuk olgunlaştığı, bir işi yapabilecek düzeye ulaştığı (Başaran, 1985:34) zamana kadar konuşmamış, yürümemiş, tuvalet alışkanlıklarını kazanamamışsa; aynı şekilde olgunlaştığı yaşa kadar da okuma yazmayı öğrenemeyecektir. Eğer olgunlaşmış ise de mutlaka konuşmaya başlayacak, yürüyecek, tuvalet alışkanlığını kazanacak ve okumayı öğrenecektir. Sınıf öğretmenleri öğrencilere sadece okuma yazma öğretmek değil, çocukların gelişim özelliklerine göre eğitim çalışmaları yaparak, çocukların okulu sevmelerine, bulundukları ortamı benimsemelerine yardımcı olmalıdır.

Sınıf öğretmeni çocukların sıralarda rahatça oturmasını sağlamasının dışında onların gelişim özelliklerini bilerek, sınıf içerisinde özgürce dolaşmalarına izin vermelidir. Sınıftaki oturma düzeni sınıf yönetimini ve eğitsel çabaları desteklemekte veya engellemektedir (Jacobsen, 1985:241). Bu nedenle sınıf öğretmeni, öğrencilerin okulu benimsemeleri, sınıfı sevmeleri için, sınıftaki oturma düzenini iyi gerçekleştirmelidir. Birbirine uyum gösterecek öğrencileri, ilk haftalarda birlikte oturtmalıdır. Öğretmen, tahtanın, öğrenim araçlarının, herkesce görülmesine, öğretmenin ve araçların sesinin herkesce işitilmesine dikkat etmelidir. Görme, işitme sıkıntısı çeken çocuklar bu nesnelere yakın oturmalı, uzun boylular arkada oturmalıdır (Başar, 1994:35).

Çocuk yukarıda belirtilen ortamlarda okula başlar ise, kendisine güven gelecek, okulu daha çok sevecek E. Erikson'un Psikososyal gelişim evrelerinden okul dönemine rastlayan çalışkanlık duygusunu (Dönmez, 1985:34) ortaya çıkaracak ve kendisini geliştirme ortamını (okulu) bulmuş olacaktır.

Eğer, çocuk okul içerisinde okul yöneticisi ve sınıf öğretmeninden kaynaklanan sorunlarla okula başlarsa, okulun ilk günlerinden itibaren aşağılık duygusu (Erden, M.Y. Akman, 1995:81) yaşamaya başlayacak ve okula gitmek istemeyecektir.

Sonuç olarak, çocuğun okulu devamlı sevmesi, okulda mutlu olması, doyuma ulaşması için; çocuğa uygun fiziksel yapı, eğitim ortamları, renkli, ilgisini çeken, gelişimine uygun kitaplarla örülmüş eğitim programları, çocuğu değerlendirebilecek, rehberlik yapabilecek, demokratik ilkeleri benimsemiş sınıf öğretmeni, okuldaki madde ve insan kaynaklarına en verimli şekilde yön verecek uzman eğitim yöneticilerinin olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- BAŞAR, Hüseyin 1994; Sınıf Yönetimi, Ankara: Pegem Yayınları.
- BAŞARAN, I. Ethem 1985; Eğitim Psikolojisi, Ankara: Gül Yayınevi.
- BUCK, Wald STEPHEN S. 1985; 'The first Meeting of the Class' 1985 Teaching as Though Student San Francisco
- BURSAIOĞLU, Ziya 1994; Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış Ankara: Pegem Yayınları.
- DÖNMEZ, Ali 1985; 'Erikson, Yaşamın Sekiz Evresi' Ergenlik Psikolojisi, Ankara: Hacettepe Taş Kırpıcılık Ltd. Şti.
- ERDEN, M. AKMAN V. 1995; Eğitim Psikolojisi, Ankara: Arkadaş Yayınları.
- FIDAN, N.; ERDEN M. 1993; Eğitime Giriş Ankara, Meteksan A.Ş.
- GRUBOUGH, Steve and RICHARD Houston; 1990 'Establishing a classroom environment That Promotes interaction and Improved student behavior' The clearing House, Vol. 63, APRIL
- JACOBSEN, David and Others Second Ed. 1985; Methods for Teaching Columbus, Ass kills Approach, Charles and Merrill pub. Columbus, 1985
- JOHNSON, Susan M. 1990; Teachers at Work, Achieving Success in Our Schools, New York
- LEMECH, Johanna Karin 1988; Classroom Management, 1988 New York
- MCAULEY, Helen 1990; 'Learning Structure For The Young Child: A Review Of The Literature' Early Child Development and Care, Vol. 59
- MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI 1987; Millî Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- YILMAZ, Tanzer ; 'İmdat Okulu Olduk' Milliyet Gazetesi, 17 Eylül 1993.

Okullarda Duruma Alıştırma (Oryantasyon) Çalışmaları

Dr. Necla TUZCUOĞLU

*M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi,
Okulöncesi Eğitim Öğrt. Bölümü*

Çocuğun ileride yaşanması muhtemel uyumsuzluk problemlerini önlemek ve okula, okul kurallarına alıştırmak bakımından oryantasyon çalışmaları önemlidir.

GİRİŞ

Günümüzün modern eğitim anlayışı öğrencilerin yalnızca zihinsel gelişimlerine yönelik olmayıp, onların bedensel, sosyal, ruhsal gelişimlerini de hedeflemektedir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde okul yöneticisinin, öğretmenlerin ve okuldaki tüm personelin üzerine düşen görevler vardır. Özellikle de çocukların her yönüyle gelişmelerine yönelik olarak çalışmalar yapan rehberlik servisinin yapacağı çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Rehberlik servisinin yaptığı en önemli çalışmalardan biri de duruma alıştırma (oryantasyon) çalışmalarıdır. Bu çalışmalar çocuğun okula geldiği ilk günden itibaren başlayıp okulu bitirinceye kadar devam eden bir süreci gerektirir. Özellikle okula yeni başlayan çocukların ve ailelerin bu tür çalışmalara çok ihtiyacı vardır. Çocuğun okula, okul kurallarına alıştırılması ileride yaşanması muhtemel uyumsuzluk problemlerini önleyecektir.

Okula daha önceki yıllarda başlayan öğrenciler okula alışmaktadırlar. Kendilerinin bir arkadaş grupları vardır. Sınıfları bellidir, yeni bir arkadaş grubu kurmalarına gerek yoktur. Yeni gelen öğrencilere oranla okula daha rahat başlamaktadırlar ve kendilerine olan güvenleri fazladır. Rahat hareket ederler, okul personelinin tanırlar. Yeni gelen öğrenciler bu imkânlarla sahip değildirler. Aynı durum okulun her hangi bir sınıfına nakil olarak gelen öğrenciler için de geçerlidir.

Yeni öğrenciler ise kendilerini yabancı bir ortam içinde bulurlar. Okulun, öğretmenin, arkadaşların, derslerin kullanılan yöntemlerin ve okul kurallarının yeni oluşu çocukların davranışları ürkek, çekingen ve şaşkın olmasına sebep olabilir.

Özellikle de ilkokula yeni başlayan çocuğun uyum aşaması diğer okul seviyelerine göre daha zaman alıcı ve daha zordur. Çünkü okul öncesi eğitim kurumlarındaki dersler ve okulun kuralları çok daha az ve esnekler. Çocu-

ğün ev ödevi ve sınıfta yapmak zorunda olduğu fazla görevleri yoktur. Bu durum ailesinin yanından gelen çocuklar için de geçerlidir.

İlkokula başlayan çocukların bir başka seviyede öğrenime başlayan çocuklara oranla daha çok yardıma ihtiyacı vardır. Bu nedenle ilkokul için hazırlanacak rehberlik programı öğrencilere sistematik bir şekilde yardım etmeye çalışmalıdır.

Duruma Alistırmanın Tanımı ve Önemi

Duruma Alistırma, okula yeni başlayan öğrencilerin; yeni okullarını, okulda bulunan ve kendilerine yabancı olan kişileri (yönetici, öğretmen, hizmetli v.b.) kurallı ve belli bir sistem ve program dahilinde tanımalarına yardımcı olmak amacıyla rehberlik servisinin yaptığı çalışmaya denir.

Tan'a (1986) göre iyi bir duruma alıştırma programında şu ilkeler tespit edilmelidir:

1. Duruma alıştırma programı bütün yeni öğrencilere ulaşabilmelidir. Çünkü okula yeni gelen her yeni öğrenci, ilk kez geldiği okuluna uyum sağlama zorunda ve çabası içindedir. O halde her yeni öğrencinin, bu programın yardımına ihtiyacı vardır. Ders yılı başında yeni okula başlayan öğrencilerin bu programa ihtiyacı olduğu gibi yıl içerisinde okula gelen öğrencilerin de ihtiyacı vardır.
2. Duruma alıştırma programı, okulun sürekli bir faaliyeti olmalıdır. Özellikle yeni öğrencilerin yeni duruma alışması, hemen okulun ilk haftasında veya ilk gününde yapılacak bir kaç konuşma bir kaç gezi ile sağlanamaz. Kol faaliyetlerine katılma, ders çalışma tekniklerini kazanma, demokratik seçim yollarını öğrenme gibi etkinlikler buna örnektir.
3. Duruma alıştırma programı, bütün faaliyetleri ayrıntıları ile hazırlanmış bir program olmalıdır. Bütün

rehberlik faaliyetlerinde olduğu gibi burada da plânlı etkinlikler esastır.

4. Duruma alıştırma programı, çeşitli faaliyetleri içermelidir. Bu etkinlikler küçük gruplar halinde yapılmakla beraber, her öğrencinin uyum problemi farklıdır. Bu nedenle yapılacak etkinlikler her öğrenciye hitap edecek kadar zengin ve çeşitli olmalıdır.
5. Tanıma ve öğrenme ile ilgili ortak problemler, duruma alıştırma etkinliklerinin ağırlık merkezi olmalıdır. Her bireyin problemi kendine özgü olmakla beraber, bu problemler arasında ortak unsurlar vardır. Çalışmalarda bu ortak unsurlar dikkate alınmalıdır.
6. Duruma alıştırma çalışmalarında bir üst sınıf öğrencilerinden de yararlanılmalıdır. Yeni öğrenciler kendi akranları sayılabilecek bu abla ve abileri ile daha çabuk kaynaşabilir, onların yardımıyla yeni kuraları daha çabuk öğrenebilir. Bu üst sınıf öğrencileri için de eğitici bir faaliyet sayılabilir.

Duruma Alistırma Çalışmalarında Öğretmenlerle Yapılacak Çalışmalar

Ders yılı başlamadan önce okuldaki tüm öğretmenler toplanarak başlayacak olan öğretim yılında duruma alıştırma

Duruma alıştırma programı, bütün faaliyetleri ayrıntıları ile hazırlanmış, sürekli ve çeşitli etkinlikleri içeren ve tüm yeni öğrencilere ulaşabilen ve aynı zamanda okuldaki diğer öğrencilerin desteğini de içeren bir program olmalıdır.

çalışmaları için neler yapacaklarını tartışır. Bir önceki yıldan kalan yapılmamış işler, bunların yapılamama nedenleri, başarı ile yürütülen çalışmalar tespit edilir. Bütün bu çalışmalardan sonra okul bünyesinde bulunan öğretmenler yeni duruma alıştırma programı için öneriler sunarlar. Bu öneriler doğrultusunda yeni çalışmalar plânlanır.

Duruma alıştırma programı çerçevesinde hangi öğretmenin neler yapacağı tespit edilir, öğretmenler arasında görev dağılımı yapılır.

Duruma Alıştırma Çalışmalarında Anne Babalarla Yapılacak Çalışmalar

Öğrencilere okulun ilk günlerinde okul binası gezdirilir. Sınıfların, kütüphanenin, tuvaletin, yemekhanenin, laboratuvarın yerleri gezdirilir. Okul müdürü ve odası, okuldaki öğretmenlerin odaları gezdirilir. Okulda görev yapan diğer personel tanıtılır ve hangi işleri kimin yaptığı konusunda açıklamalarda bulunulur.

Servis şoförü, kapı görevlisi, okul koruma görevlileri, kantinde çalışanlar, sekreter ve memurlar, temizlik görevlileri, kat görevlileri, sağlık personeli ve görevleri yine öğrencilere tek tek tanıtılır (Worzbyt and O'Rourke, 1989, s. 78-79).

Okul rehberlik servisi varsa, rehberlik servisinin yeri ve burada görev yapan kişi tanıtılır. Rehberlik servisinin ne yaptığı, hangi durumlarda bu servise gelebilecekleri, rehberlik servisinin kendine has kuralları hakkında öğrencilere bilgi verilir.

Öğrencilerin aileleri ile birlikte okul ve eğitim öğretim konusunda video ve fotoğraflar görmeleri için çalışmalar yapılır. Öğrencilerin arkadaşları ile tanışabilmeleri için ortak toplantılar düzenlenir. Okulun kuralları, dersler, ders dışında yapabileceği faaliyetler tanıtılır.

SONUÇ

Duruma alıştırma çalışmaları sadece ilkokula yeni başlayan çocuk için okulun ilk zamanlarında yapılacak bir çalışma olarak bilinmemelidir. Aynı durum ilkokul son sınıf öğrencileri için de geçerlidir. Bu öğrenciler de gelecek yıl bir üst öğretim yılına gideceklerdir. Bu nedenle onların da bir üst öğrenim kurumu hakkında bilgi edinmeleri, bu okuları ziyaret etmeleri, öğretmen ve yöneticilerle görüşme yapmaları yararlı olacaktır.

Duruma alıştırma çalışmaları sadece rehberlik servisi olan okullar için geçerli değildir. Her okulun rahatlıkla yürütebileceği çalışmalardır. Bu çalışmaların her hangi bir maddi külfeti bulunmamakla birlikte, herhangi bir uzmanlık alanını da gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Kaczakowsky, H., Patterson, C. H. Counseling and Psychology in Elementary Schools. Illinois, Charles Thomas Publisher, New York, 1975
- Morse, C. L. & Russel, T. "How Elementary Counselors See Their Role: An Empirical Study", Elementary School Guidance and Counseling. Vol: 23, 1989, s. 54-62.
- İlan, Hasan. Psikolojik Danışma ve Rehberlik, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1986.
- Worzbyt, John C. O'Rourke, Kathleen. Elementary School Counseling. A Blueprint for Today and Tomorrow, Accelerated Development, Inc. Pub. 1989, USA.

Nasıl Bir Okulöncesi Eğitim?

Ali Rıza ERDEM

Pamukkale Üniv. Eğt. Fak.
Sınıf Öğrt. Bl. Araş. Gör.

Okulöncesi eğitime devam eden çocukların, etmeyenlerden zihin, psikomotor ve sosyal yönden daha gelişmiş oldukları, öğrenim hayatlarında daha başarılı ve faal oldukları saptanmıştır.

Günümüzde çocuk eğitiminin değeri daha iyi anlaşılmaya başlamıştır. Uzmanları göre çocuk eğitimi çocuğun doğduğu andan itibaren değil, çocuğu dünyaya getirecek ana-babanın eğitimiyle başlamalıdır. Çocuk doğduğu andan itibaren aileden aldığı ve çevresinden aldığı dolaylı-dolaysız, kasıtlı-kasıtsız eğitimle şekillenmektedir. Bu şekillenmede 0-6 yaş arası bedensel, zihinsel ve sosyal gelişim büyük önem arz etmektedir. Bu yazıda okul öncesi eğitimin nasıl olması gerektiği **“yeni bir bakış açısı ve model önerisiyle”** ele alınmaktadır.

Milli eğitim sistemimizin ilk basamağını oluşturan okul öncesi eğitim ilk öğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim anaokulu ve anasıflarında verilmektedir. Ana sınıfları ilk okulların veya ilk öğretim okullarının bünyesinde, ana okulları ise ayrı bir okul olarak eğitim vermektedirler.

Okul öncesi eğitim programlarında 14. Milli Eğitim Şurasında alınan karar-

lar doğrultusunda 0-36 ay çocuklar için “kreş”, 37-60 ay çocuklar için “anaokulu”, 61-72 ay çocuklar için “anasınıfı” olmak üzere hazırlanan üç ayrı eğitim programı 1994-1995 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

Okul öncesi eğitim zorunlu olmayıp, paralıdır.

Yakın zamanlara kadar eğitim sistemimizde ilköğretime daha fazla önem verilmesinden dolayı okul öncesi eğitime gereken önem verilememiştir. İlk öğretimde belli bir noktaya gelindiği ve ilk öğretimde istenilen noktaya gelebilmek için okul öncesi eğitime önem verilmesi gerektiği anlaşıldığı için okulöncesi eğitime gereken önceliğin verilmesi kararlaştırılmıştır. Fakat okul öncesi eğitimde %5.1 okullaşma oranı, ulaşmak istenen noktaya ulaşmada katedilmesi gereken mesafeyi göstermesi bakımından ilginç bir rakamdır.

Zorunlu eğitimin ilk kademesi olan ilkokula gelen çocuklar belli bir birikime sahip olarak gelmektedir. Eğitimli

Eğitilmiş aile ve okul öncesi eğitimden geçerek gelen çocuklar, eğitimsiz aileden ve okul öncesi eğitimden geçmeden gelen çocuklara göre ilkokulda ve daha ileri eğitim kademelerinde daha avantajlı durumda olmaktadır.

aile ve okulöncesi eğitimden geçerek gelen çocuklar, eğitimsiz aileden ve okulöncesi eğitimden geçmeden gelen çocuklara göre ilkokulda ve daha ileri eğitim kademelerinde daha avantajlı durumda olmaktadır.

Okulöncesi eğitim, 14. Milli Eğitim Şurasında ele alınmıştır. Bu şurada okul öncesi eğitimle ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır (M.E.B 1995:230-232).

- Okulöncesi eğitim alanındaki her çeşit kademe ve görevler için, personelde aranacak nitelikler ile görev ve sorumluluklar belirlenecek ve bunlar bir sertifikaya sistemine bağlanacaktır.

- Toplu konut projelerinde yeterli sayı ve kapasitede okulöncesi

eğitim kurumu açılmasına yer verilmesi hususunda gerekli çalışmalar yapılacaktır.

- Belediyeler, Kamu İktisadi Teşekkülleri, Vakıflar, Dini Kuruluşlar ve diğer özel müteşebbüslerin okulöncesi eğitim kurumları açmaları teşvik edilecek ve desteklenecektir.

- Ana-babaları yetiştirmek amacıyla "ana-baba okulu" uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

- Okulöncesi eğitimini geliştirip yaygınlaştırmak için "okul öncesi eğitimi fonu" kurulacaktır.

- Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında "yap-işlet-devret" modelinden yararlanılacaktır.

"Okulöncesi eğitimi kanunu" çıkarılması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

- Sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinin programlarına okulöncesi eğitimi; okulöncesi öğretmeni yetiştiren fakültelerin programlarına da sınıf öğretmenliğiyle ilgili derslerin konulması sağlanacaktır.

- Yurt dışında görevlendirilecek okulöncesi eğitim öğretmenleri başarılı öğretmenler arasından seçilecektir. Bu öğretmenler yabancı dil hazırlık eğitiminden geçirilecektir.

BÖLÜM I OKULÖNCESİ EĞİTİME DUYULAN GEREKSİNİM VE OKULÖNCESİ EĞİTİMİN ÖNEMİ

1.1 OKULÖNCESİ EĞİTİME DUYULAN GEREKSİNİM

Okulöncesi eğitimin önemini artıran faktörler başta toplumun yapısında meydana gelen hızlı değişimler sonucu kadının iş yaşamına katılmak zorunda kalmasından doğan faktörlerdir.

20. yüzyılın ilk yarısında sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler, hızlı nüfus artışı ve kentleşme, artan hayat pahalılığı ve gelir düzeyini yükseltme zorunluluğu gibi etkenler, toplumun yapısında birtakım sosyal değişimlere ve ekonomik gelişmelere yol açmıştır (Yılmaz 1991:9).

Bu değişimlerden en çok etkilenen sosyal kurumların başında "aile" müessesesi gelir. Geniş aile tipi yerini çekirdek aile tipine bırakmıştır. Aile tipinin değişmesi aile içindeki kadının rollerini de değiştirmiştir. Aile bütçesine katkıda bulunmak, iş ve meslek edinmek, topluma hizmet etmek gibi nedenler kadını çalışmaya sevk etmiştir. Bu da daha önce evde anne tarafından bakılan çocuğun kim tarafından bakılacağı sorusunu gündeme getirmiştir.

Ayrıca eğitim bilimi alanındaki araştırmalar sonucu çocuğun ileriki hayata hazırlanmasında, sahip olduğu yeteneklerin ortaya çıkarılıp işlenmesinde

okulöncesi eğitimin gerekli olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Pek çok ailenin sahip olduğu imkânlar ana-babanın bilgi ve kültür düzeyleri olsa bile çocuk gelişimi alanındaki bilgileri ve deneyleri bir noktada yetersiz kalmaktadır - çocuğun sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkarmaya ve işlemeye yeterli değildir. Anne-babaların kendi bilgileri, çabaları ile çocuklarının sahip olduğu potansiyelleri ortaya çıkarıp, işlemesi yeterince mümkün olamayacağından plânlı ve programlı okul öncesi eğitime gereksinim vardır.

Ayrıca, hızla kalkınmak zorunda olan ülkelerde nüfusun yarısını teşkil eden kadınların da iş ve üretim hayatına katılmaları, çalışan annelerin küçük çocuklarının bakım ve yetiştirme işini topluma mal etmesi okul öncesi eğitimi sosyal bir zaruret olarak karşımıza çıkarmaktadır. Okulöncesi eğitimi çocukların yaşlarına göre "oyun yuvası" veya "kreş" adı verilen öğretim kurumlarında ele alınmaktadır (Kantarcıoğlu 1992:8).

1.2 OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ÖNEMİ

Okulöncesi eğitime devam eden çocukların etmeyenlerden zihin, psiko-motor ve sosyal yönden daha gelişmiş oldukları, öğrenim hayatlarında daha başarılı ve faal oldukları saptanmıştır. Erken eğitimle öğretilebilir ve eğitilebilir zekâ düzeyi düşük çocukların mevcut zihin kapasitelerini en üst seviyeye çıkarmak mümkündür.

Okulöncesi eğitimden yeteri kadar yararlanmayan ve ailelerin sınırlı imkânları içerisinde yetişen binlerce çocuk, sırf aldığı eğitimin yetersizliği yüzünden ruhunun derinliklerinde, zihin kurumlarında uyuyan öz cevherden yeterince yararlanamamaktadır. Nice kabiliyetler farkına varılmadan, uykularından uyandırılmadan yaşayıp gitmektedirler. Çocukların içindeki gizli cevherlerin keşfedilip yüzeye çıkması, birleşip çoğalması için çocukların okulöncesi eğitimden yeterince yararlanması sağlanmalıdır (Erkunt 1986:37).

Eğitimci-ler ve psikologlar çocuğun ilk yaşantılarının karşılaştığı problemlere, çevresindeki insanlarla olan ilişkilerin mahiyetine karşı

aldığı tavır ve tutumları ömür boyu etkilediğinde hemfikirdirler. Bu nedenle aile eğitimini tamamlayan, çocuğa plânlı yaşantılar ile geleceğinde daha sağlıklı ve mutlu bir kişilik kazandıracak, toplumun ihtiyaçlarını karşılamada gerekli nitelikli insanın temelini oluşturacak okulöncesi eğitimin önemi büyüktür.

Şükran Oğuzkan ve Güler Oral "okulöncesi eğitim" adlı eserlerinde şu ilgili araştırmadan belirtmişlerdir.

0-6 yaşlar arası çocuğun gelişiminin hızı yönlendiği kritik yıllardır. Bu yıllarda temeli atılan beden sağlığı ve kişilik yapısının, ileri yaşlarda yön değiştirme-den daha çok aynı yönde gelişmesi şansı daha yüksektir. Uzun yıllara dayalı araştırmalarda, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği gözlenmiştir. (Muessan 1963:334-338)

İyi bir okulöncesi eğitimi geçiren çocuğun geçirmeyen çocuğa göre okulun isteklerine daha iyi cevap verebileceği görüşü günümüzde pek çok eğitimci tarafından benimsenmektedir. Bu görüş özellikle geri sosyo-ekonomik çevre koşullarından gelen çocuklar için geçerli kabul edilmektedir.

BÖLÜM II OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE HEDEF VE MEVCUT DURUM

2.1 OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE HEDEF

Okul öncesi eğitimin hedefi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 20. maddesinde belirtilmiştir.

MADDE 20 :
Okulöncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak
1- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişme-

sini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;

2- Onları temel eğitime hazırlamak;

3- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;

4- Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

2.2 MEVCUT DURUM OKULLAŞMA ORANI

Okulöncesi eğitimde VI. BYKP'nında %11.5'lik bir orana erişilmesi hedeflenmişse de plân dönemi sonunda ulaşılan rakam %5.1'dir. (DPT 1995:23)
VII. BYK'da 2000-2001 yılında Okulöncesi eğitimde ulaşılmak istenen okullaşma oranı %16'dır (D.P.T. 1995:28).

Bu oran A.B.D.'de %55-95, Almanya'da 70-95, Fransa'da 90, İngiltere'de 55, Hollanda'da 66, Japonya'da 42'dir (M.E.B. 1995:34).

ÖĞRENCİ - DERSLİK ORANI

Okulöncesi eğitimde bir dersliğe düşen öğrenci sayısı 25-30'dur. Bu sayı A.B.D.'de 14-20, Almanya'da 15-20, Belçika'da 20, Fransa'da 25, Hollanda'da 24, İngiltere'de 15 ve İsviçre'de 20'dir (M.E.B. 1995:35).

BÖLÜM III OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE YENİ BİR MODEL

3.1 OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE KAPSAM

Okulöncesi eğitimi, mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim isteğe bağlıdır. (M.E.T.K. Madde-19).

KURULUŞ

Okulöncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerdeki temel eğitim kurumlarının birinci devresine bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.

Okulöncesi eğitim kurumlarının nelerinde ve hangi önceliklere göre açılacağı Milli Eğitim Bakanlığınca yönetmelikle düzenlenir.

İş kanununa tabi iş yerlerinin hangi şartlarda Okulöncesi eğitim kurumu kurmaları gerektiği, Milli Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükle gösterilir. (M.E.T.K. Madde-21).

3.2 YENİ BİR MODEL : OKULÖNCESİ EĞİTİMDE ÖNCELİK

Okulöncesi eğitime gereken önem verilememiştir. Okulöncesi eğitime gereken önem verilmeyişinin altında yatan en önemli sebeplerden bir tanesi, öneminin gereği gibi anlaşılamamasıdır. **Okulöncesi eğitimin gerekliliği toplumdaki ana-babalara iletişim araçları devreye sokularak sistematik olarak verilerek benimsenmelidir.**

Okulöncesi eğitim bugünkü 0-4 yaşları arasında olmalıdır. 5 yaş temel eğitime dahil edilmelidir. Böylece gelişimin en hızlı olduğu dönemlerden 5-6 yaşları arasındaki eğitim şansa bırakılmamış olacaktır.

Çocuğun eğitiminde 0-1 yaş arası bakım ve eğitimi vermek üzere çalışan annelere 1 yıl ücretli izinli sayılması kabul edilmelidir. Geleceğimiz olan çocuklarımızın daha iyi yetiştirilebilmesi için bu bir zorunluluktur.

Okulöncesi eğitim kurumlarından ana okulu ve ana sınıfları zorunlu olacak olan 11 yıllık temel eğitime dahil edilmelidir. Böylece bireyin gelişiminde çok önemli olan bir safha rastgele bir eğitime ve tesadüflere

bırakılmamış olacaktır. Böylece 5 yaş temel eğitimin 1. sınıfını, 6 yaş da temel eğitimin 2. sınıfını oluşturacaktır.

0-4 yaşları arası okulöncesi eğitimde özel sektörün girişimleri özendirilmelidir. Kreş ve yuvalar burada eğitim görececek çocukların fizyolojisine uygun olarak geniş bir mekan üzerine ve tek katlı olarak inşa edilmelidir.

Okulöncesi eğitimi politikası ve stratejisi oluşturulmalıdır. Uygulamalardan elde edilen verilere göre yeniden şekillendirilerek güncelleştirilmelidir.

Okulöncesi eğitimde önerilen model tablo 1 de gösterilmiştir.

TABLO 1 OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

YAŞ EĞİTİM KURUMU	1 KREŞ	2	3 YUVA	4
-------------------------	-----------	---	-----------	---

BÖLÜM IV SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 SONUÇ

Okulöncesi eğitim için gösterilen iyi niyetli çabalar yoğunlaştırılmalı ve kaynak ayırma işleminde bu konuya öncelik verilmelidir. (TÜSİAD 1993 : 4.73). Türkiye’de bu aşamada VII. BYKP’ında iki bin yılı için hedeflenen % 16’lık okullaşma oranı aşılmalıdır.

Okulöncesi eğitimde kısa vadede Okulöncesi eğitime ayrılan kaynak, verilen önem artırılmalı; uzun vadede Okulöncesi eğitimin gerekliliği konusunda toplum bireyleri bilinçlendirilmelidir.

Gelişme ve değişmelere uyumlu stratejiler belirlenip uzun vadeli uygulanmalıdır.

4.2 ÖNERİLER

Okulöncesi eğitimin gelişmesi için:

- 1- Okulöncesi eğitime yeterli önem-öncelik verilmeli ve kaynak ayrılmalıdır.
- 2- Özel sektörün bu alana yatırım yapması kredi, arsa temini ve yasal kolaylıklar sağlanarak teşvik edilmelidir.

- 3- Aileler Okulöncesi eğitimin yeri ve önemi konusunda bilinçlendirilmelidir. Bunda iletişim araçları ve medya, merkez ve taşra yöneticileri etkili bir biçimde kullanılmalıdır.
- 4- Okulöncesi eğitimi için yetiştirilecek personelin mutlaka lisans öğrenimi görmesi sağlanmalı; lisans üstü eğitimleri de teşvik edilmelidir.
- 5- Konuyla ilgili yasal düzenlemeyi içerecek kanun gelişme ve değişmelere ayak uydurabilecek esneklikte ve objektiflikte hazırlanmalıdır.
- 6- Okulöncesi eğitimde kırsal kesim ve gecekondu bölgelerine öncelik verilmelidir.
- 7- Araştırma - geliştirme çalışmalarına önem ve destek sağlanmalıdır. Bu alanda üniversitelerle Okulöncesi eğitim kurumlarının işbirliği sağlanmalıdır.
- 8- Okulöncesi eğitim kurumları zaman içerisinde yerel yönetimlere devredilmelidir.
- 9- Diğer ülkelerdeki Okulöncesi eğitim kurumları ile işbirliği yapılarak bilgi ve teknoloji alışverişi sağlanmalıdır.
- 10- Ana-babaların eğitiminde önemli bir yeri olan “ana - baba okulu” uygulamasına yaygınlık ve hız kazandırılmalıdır.

Kaynakça

- D.P.T. VII Beş Yıllık Kalkınma Planı Ankara, 1995
 ERKUNT, Nermin. Okul Öncesi Eğitimi İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1986
 KANTARCIOĞLU, Selçuk. Ana Okulunda Eğitim İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1992
 M.E.B. T.B.M.M. Bütçe Raporu 1995 Ankara: 1995
 Milli Eğitim Şuraları (1939-1993) Ankara: 1995
 OĞUZKAN, Şükran. Güler Oral. Okul öncesi Eğitimi İstanbul: Oğul Matbaacılık, 1992
 TÜSİAD 21. Yüzyıla Doğru Türkiye: Geleceğe Yönelik Bir Anılam Stratejisi, 1993
 YILMAZ, Nahide. Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı İstanbul: Eren Ofset, 1994
 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 24.6.1973 tarih ve 14574 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlananı yazı.

Bağımsız Öğrenme Ortamı ve Bağımsız Düşünen Bireyler

Neşe ESER

Kültür Koleji AR-GE Bölümü

Ev ortamında da okul ortamında da çocuğun kendini bir birey olarak görebilmesi, demokratik bir çevrenin oluşturulması ile mümkün olacaktır.

GİRİŞ

Bağımsız düşünen ve davranan, sorumluluk alabilen, paylaşabilen, yaratıcı olan, keşfetmeyi seven, işbirliği yapmasını bilen, sorun çözebilen, kendine ve başkalarına saygı duyan bireylerin yetiştirilmesi her öğretmen ve anne, babanın isteğidir.

Gerek anne-baba öğretmen olarak çocukların dilinden ne kadar anlayabiliyoruz? Çocukların dünyaya bakış açıları, yetişkinlerinkinden acaba ne derece farklı? Çocuklar yetişkinlerin bir minyatürü müdür? Yetişkinlerin bir minyatürü olmadığı gerçeğini bilmemize rağmen acaba zaman zaman bunu unutuyor muyuz? Bunu unuttuğumuz için mi çocukların herşeyi bizim gibi anlaması, bizim gibi yorumlaması, bizim gibi hissetmesi, duyması, algılamasını istiyoruz? Tabi

ki bu mümkün değil. Bu gerçeği bilsek de, bilmesek de, bildiğimizi inkâr da etsek çocuğun çocuk olduğu ve kendi yaşının özelliklerine ve normlarına göre davranacağı, hissedeceği, anlayacağı v.s. gerçeği değiştirilemez.

Eğitimciler, yetişkinlerin kendi değer yargılarını bir yana bırakıp çocukların bakış açılarına ve hislerine yer vermenin önemini vurgulamaktadırlar. Yetişkinlerin ortak yanılgısının, çocukları salt davranan olarak görmeleri olduğu belirtilmektedir. Halbuki onlar kelime hazineleri ne denli az dahi olsa, isteklerini, hislerini, davranışlarını, bir yetişkinden daha açıkça ve direkt anlatabilmektedir. Yeter ki çocuklara bu konuda fırsat verilsin, yeter ki onların biz yetişkinlere yol göstermelerine (bizlerin

onlara değil) imkân verilsin. Ev ortamında da okul ortamında da çocuğun kendini bir birey olarak görebilmesi, kendini ifade edebilmesi, demokratik bir çevrenin oluşturulması ile mümkün olacaktır. Peki bu ortam nasıl sağlanabilecektir? İşe önce okul ortamından başlayalım!

Okul, çocuğun sosyalleşme süreci içersine girdiği ilk basamak olmaktadır. Bu süreç içinde paylaşmayı, sorumluluk duygusunu, iletişim olgusunu, yaratıcılığı, keşfetmeyi, hayâl gücünü kullanmayı, kendini ifade edebilmeyi, problemlere çözüm üretmeyi öğrenmeye başlar. Yetişkinler bu bu konuda çocuklara okul danışmanı ve rehber olacak kişilerdir. Okulda çocuğa rehber olacak kişi ise öğretmendir. Sınıf, çocuğun kendini keşfetmesi için oluşturulmuş bir ortamdır. Öğretmen ve öğrencilerin dürüst ve açık bir şekilde demokratik sınıfın ilkelerini belirlemeleri çok önemlidir. Bu ortamda her birey bağımsız olarak karar verebilmeli ve kararlarının sonuçlarını kabul edebilmelidir. Bireylerin karşılıklı iletişimlerini engelleyen sınırlar olmamalıdır. Öğrenciler, öğrenmeyi kendileri keşfedebilmelidirler. Bu yüzden onları gerçek anlamda anlayan, empati kurabilen bir öğretmen bu ortamın sağlanmasında anahtar kişi durumundadır.

Öğrenme Ortamının Oluşturulması

Öğrenme mi ortamı, yoksa ortam mı öğrenmeyi sağlar? Belki her ikisi de bir birini tamamlayan bir süreçtir. Genelde ortam öğrencilerin öğrenmeleri için hazırlanmaktadır. Sınıflardaki sıralar, tahta, öğretmen kürsüsü gibi malzemeler bu ortam için hazırlanmıştır. Fakat bu fiziksel düzenleme çocukların öğrenimleri için uygun mudur veya bunun için onların görüşleri alınmaktamıdır? Özellikle bahset-

tiğimiz ilkokul grubu çocukları için bu şekildeki sınıf düzeni (arka arkaya sıralanmış sıralar ve oturma grupları) etkin bir öğrenme için uygun mudur, değil midir tartışılmalıdır. Öğrencilerin birbirleri ile iletişim kuracakları ve bağımsız hareket edebilecekleri en iyi oturma şekli yuvarlak olarak düzenlenmiş oturma gruplarından oluşmalıdır. Yer oturmaya müsait ve temiz olmalıdır. Orta alanın boş olması çocuğun dans edebilmesi, oynayabilmesi, resim yapabilmesi, ortada toplanarak oyun oynayıp arkadaşları ile hikâye dinleyebilmeleri, şarkı söyleyebilmelerini sağlayacaktır. Öğretmen bu ortama zaman zaman katılıp zaman zaman da dışarıdan gözlemci durumunda olmalıdır. Öğretmenin katılımı ders konularına yol gösterme, öğrenmeye rehberlik etme, sorulara yanıt verme şeklinde olmalıdır. Salt verici - alıcı durumu olmamalıdır. Bu çocukların dikkatini toplamalarını, kendilerini bir konuya yöneltmelerini zorlaştırır.

Bağımsız Düşünen Bireylerin Yetiştirilmesi

- Öğrenme keşfedilmelidir.
- Bilgi, öğretmen tarafından verilmekten çok, öğrenci tarafından öğretilmeye verilmelidir. Bu da öğrencilere soru sorarak onları düşünmeye teşvik ederek gerçekleştirilebilir.
- Öğrenci, kaynakları hazır bulan değil; araştıran, ulaşan kişi olmalıdır.

Okul, çocuğun sosyalleşme sürecine girdiği ilk basamak; sınıf ise onun kendisini keşfetmesi için oluşturulmuş bir ortamdır. Bu ortamda her bireyin bağımsız karar verebilen ve kararlarının sonuçlarını kabulledebilen kişiler olarak yetiştirilmeleri demokratikleşme sürecini yaşayabilmeleri için önemlidir.

– Her öğrencinin kendini doğru veya yanlış ifade etmesi teşvik edilmelidir.

– Öğrenci grubumuz çocuk olduğuna göre, öğrenilecek konular oyun şeklinde sunulmalıdır. Çocuk doğrulara deneme - yanılma yolu ile kendisi ulaşabilmelidir. Örneğin, çocuğa ışıklı bir pano üzerindeki haritada, sorduğunuz bir ilin nerede olduğunu göster-

mesini, işaretlemesini isteyebilir ve daha sonra panonun ışığı açılınca işareti ile gerçek ilin çıkışıp çıkışmadığını tespit edimkezi sağlanabilir. Bir kaç hata sonunda artık diğer denemesinde o ilin gerçek yerini kolaylıkla bulabilecektir.

Çocuğa hikâye ve masal yolu ile düşünmeye teşvik edebiliriz. Örneğin onlara şu masalı anlatabilirsiniz: Süte düşen iki kurbağadan biri çaba sarf etmediği için boğulmuş, diğeri sütün kaymağı üzerinde çırpınarak yağ haline getirip süt kabından atlayıp kurtulmuş. Buradan çocuklar için çeşitli sorular üretilerek çeşitli konuları bir anda düşünmeleri, öğrenmeleri sağlanabilir. Buradan çıkan anafikir, tartışılarak bir kompozisyon yazılabileceği gibi sütün bir süre sonra nasıl yağ haline gelebileceği bir fen konusu olarak tartışılabilir.

– Çocukların hislerini ve duygularını anlamak için onlara resim çizdirip bu resimlere yorumlamaları sağlanabilir. Çeşitli kelimeler söyleyin ve bu kelimelerin onlarda uyandırdığı anlamın ne olduğunu sorun. Böyle-

likle onların isteklerini, duygularını, daha kolay anlayabileceksiniz. Ne öğrenmek istediklerini, ilgilerini keşfedeceksiniz.

– Çocuklara zaman zaman açık uçlu sorular sorarak eğitimin nasıl olması gerektiği konusunda onların bakış açılarından bir fikir sahibi olabilirsiniz. Mesela onlara “size göre 2020 yılında eğitim nasıl olacak” diye sorun. Gelecek cevaplar, yoluyla onların hayâl güçlerini ortaya koymanın dışında şu anki eğitimde onlara göre eksik olan yönlerin ne olduğu ve gelecekte eğitime yapılacak yatırımlara yetişkinlerin nasıl hazırlanması gerektiği de vurgulanmış olacaktır.

– Albert Einstein “Hayâl gücü bilgiden daha önemlidir” der. Çocuklar hayâl güçlerini kullanma açısından geniş bir potansiyele sahiptirler. Bu hayâl güçlerini kâğıda, şekillere, yazıya, resme döken çocuklar, belki de yetişkinlerin hayâl bile edemeyeceği buluşlar gerçekleştirebilirler. Öğrenciler bilimin gerçeklerini bizzat yaşayarak keşfetmelidirler, anlatımla değil. Bunun için her okulda çok pahalı yatırımlarla büyük laboratuvarlar olmasına gerek yoktur. Doğa, bize tabii laboratuvarını sunmaktadır. Keşfedilmişlerin yanı sıra, keşfedilecek şeyler de tabiatta mevcuttur. Çocukları bu tabii laboratuvarlarda buluşturmalı ve onlara keşfetmenin mutluluğunu yaşatmalıyız. Araştırmacılık ruhu gelişen çocukta otomatik olarak düşünme, yordama, sorular oluşturma, yanıtlar bulma-

Çocuk deneme yanılma yolu ile doğrulara kendi ulaşabilmeli, bilimin gerçeklerini doğanın tabii laboratuvarında bizzat yaşayarak keşfetmelidir.

ya çalışma; yanıtları buldukça değişik konulara yönelme ve araştırma arzusu ve motivasyonu gelişecektir. Çocukları zaman zaman günübirlik geziler ile veya kampa götürerek tabi gözlemler yapmalarını, derste okuduklarını gördükleri ile bağdaşturmalarını ve daha sonra kendi aralarında gruplar oluşturarak tartışmalarını isteyebiliriz.

– Çocuğun hayal gücünü istediği ortamda kullanabilmesine fırsat verilmelidir. Örneğin, İngiltere'de bazı ilkokulların bahçelerinde büyük boy kamyon lastikleri görmek mümkündür. Çocuklar yaşantılarını oyun şeklinde yaşamaktan hoşlandıkları için bir araba lastiğinin içinde kampozisyon, hikaye, şiir yazmak veya ödev yapmak onlar için daha motive edici bir şeydir. Çocuklar için kaldırılan sınırlar aynı zamanda onlar için düşünce sınırlarının da ufkunu genişletmiş olacaktır. Bağımsız öğrenme ortamı da ancak çocuğa bağımsız hareket edebilme, bağımsız düşünüp konuşabilme ortamının sağlanabilmesi ile mümkün olabilecektir.

– Çocukların sordukları sorular konusunda bizzat kendilerinin cevaplamaları sağlanmalıdır. Örneğin; güneşin neden sıcak olduğu, dünyanın nasıl meydana geldiği v.b sorulara karşılık öğrencilerin yazarak, konuşarak, hayâl ederek, çizerek bunların nasıl olabileceği anlatması sağlanabilir.

- Güneş sıcaktır çünkü

- Dünyanın oluşumunu hayâl edip çizimleri istenebilir.

Bu örnekleri geliştirmek mümkündür.

SONUÇ

Öğretmenler, veliler tüm yetişkinler, çocuklarla birlikte, onların daha iyi anlayacağı, hissedeceği doğrultuda bir öğrenim imkânı sunabilirlerse çocuklar da eğitmekten çok öğrenmekten zevk alacaklardır. Onların size yol göstermesine fırsat verin, bazı konularda kendi kararlarını kendilerinin vermelerini, bağımsız düşüncelerini, kendi karar süreçlerini yaşayıp sonuçlarını görmelerine yardımcı olun. Bağımsız düşünen ve davranan, sorumluluk alabilen, paylaşabilen, yaratıcı, keşfetmeyi seven, işbirliği yapmasını bilen, sorun çözebilen, kendine ve başkalarına saygı duyan bireyler yetiştirilmesi her yetişkinin istediği özelliklerdir. Bunun olabilmesi için öncelikle çocuğu anlayabilen kolay empati kurabilen, sorumluluk veren, karşılıklı demokratik ilkeler koyabilen ve uygulayan yetişkinlere ihtiyaç vardır. Eğer öğretmen olarak, veli olarak, yetişkin olarak bunları yerine getiremiyorsak çocukların eğitiminden önce yetişkinlerin eğitimine ihtiyacımız vardır. Gerek çocukların eğitimi gerek yetişkinlerin eğitimi hızla gelişen ve değişen dünya düzeni içersinde her toplum için gereklidir bir şarttır. Unutmayalım ki, sağlıklı bitkiler, sağlıklı ortamlarda yeşerir ve gelişir.

Not Alır mısınız?

Dr. İlhami FINDIKÇI

Davranış Bilimleri Uzmanı

Kültür Koleji Akademik Destek Genel Müdür Yardımcısı

Herhangi bir görüşmede, toplantıda ya da yazılı bir metni okurken not almak son derece önemli bir alışkanlıktır. Peki bizde bu alışkanlık var mı? Bu alışkanlık nasıl gelişir? Not almadan da bir toplantıdan etkin bir biçimde yararlanabilir miyiz?

Günlük iş hayatında yaptığımız görüşmeler ve katıldığımız toplantılarda kısa notlar almanın, söz konusu görüşme ya da toplantının verimini arttırdığı bir gerçektir. Not alma alışkanlığı ve bu konuda dikkat edilmesi gereken bazı noktalar aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

1. Not almak, bulunulan ortamda gündeme gelen konuların ya da yazılı bir dokümanın en can alıcı noktalarının kısaca yazılarak unutulmasını önlemektir. Çünkü, **konusulanlar uçar gider ama yazılanlar kalır.**
2. Not almak, kişisel bir yatkınlık ile birlikte öğrenilen bir davranıştır. Evde anne-baba, okulda öğretmenler, iş yerinde yöneticiler, bu konuda model olurlar.
3. Herşeyden önce not almanın yararlı ve önemli olduğuna inanmak gereklidir. Çünkü, M.Ö. 3500 yıllarından bu yana insanlar yazı ile içiçe. Yazı, duygu ve düşüncelerimizi aktarmak amacıyla kullanılan sistemli bir araçtır.
4. Not almak alışkanlığı, son zamanlarda çok sık karşılaştığımız: **“Unuttum”, “Atladım”, “Öyle mi konuşmuştuk”, “Nerede kalmıştık?”, “Bir önceki toplantıda konuşulanları hatırlatır mısınız?”, “Raporu ben mi hazırlayacaktım?”, “.... kavramı ne demektir?”** şeklindeki durumları ortadan kaldırır.
5. **Etkin ve verimli bir not almanın başlıca koşulu dinlemektir.** Araştırmalar, toplantılardaki verimsizliklerin başlıca nedenleri arasında katılımcıların iyi birer dinleyici olamamalarının önemli bir yer tuttuğunu belirlemiştir. (İyi bir dinleyici olmanın özellikleri başka bir yazının konusu olabilecek önemdedir.)

6. Not alırken anlatılanların ya da görüşülenlerin tamamının yazılması değil, konunun kalıcılığını sağlayacak, önemli kısımlarının, **temel görüşlerin, ana fikirlerin, anahtar sözcüklerin yazılması gereklidir.**
7. Not alma konusundaki kalem ve kâğıt hazırlığı, bir toplantı için yapılan hazırlığın başında yer alır. Bu konuda teknolojinin sağladığı (bilgisayar, konuşulanları kayıt etme gibi) olanaklardan yararlanılabilir.
8. Toplantıda yapılacak **konuşmanın metninin** önceden ya da toplantı sırasında **dağıtılması, not almak için engel olmamalıdır.** Konuşma metni tüm söylenenleri içerir. Oysaki dinleyici için konunun dikkat çeken yönleri önemlidir. Bunlar ya başka bir kâğıda ya da verilen metin üzerinden işaretlenebilir.
9. **Not almak bir alışkanlıktır** ve yöneticinin toplantı sırasında koordinasyonu sağlaması, tüm sorulara cevap vermesi, aldığı kısa notlara bağlıdır. Dinleyicilerin ayrıntıları kaçırmamaları da not almalarına bağlıdır.
10. **Hafızasına güvenmek, not almayı engellememelidir.** Çünkü, dinleme yoluyla edinilen bilgilerin bir süre sonra kayıp olduğu bilinmektedir. Not alma öğrenmedeki kalıcılığın artırılması bakımından öğrenilecek malzemenin birden çok duyu organı ile algılanmasını sağlar.
11. Not almanın hem kısa hem de uzun vadede çeşitli yararları vardır. Toplantı sırasında dile getirilen **görüşler arasında ilişkiler kurmak, çelişki ve bilgi hatalarını belirlemek, sonuca ulaşmayı ve karar almayı hızlandırmak** ve benzeri sonuçlar, not almanın kısa vadeli pratik yararlarındandır. Not almanın uzun vadeli sonuçları ise **bir önceki toplantıda konuşulanların tekrar etmesini ve zaman kaybını önlemek, edinilen bilgilerin kalıcılığını sağlamak, öğrenmeyi kolaylaştırmak** v.b. biçimde sayılabilir.
12. İş toplantılarında hazırlanan **gündem, toplantı tutanağı, toplantı özeti, muhtıra (memorandum), konuşma metni** gibi belgeler, **not almaya engel olmamalıdır.** Kuşkusuz bu belgelerin de büyük yararları vardır. Ancak kişinin aldığı not, konuyu kendisine has biçimde özetlemesine ve daha rahat anlamasına neden olur.
13. Bir toplantı sırasında alınan ya da okurken çıkarılan küçük notlar, kişiyi **pasif bir alıcı** olmaktan kurtarıp **aktif bir öğrenen** haline getirir. Çünkü, not almak ve yazmak konu üzerinde düşünmeyi, muhakeme yapmayı sağlar.
14. Bazı yöneticiler, toplantıya yoğunlaşmayı gerekçe göstererek toplantının sonunda ya da sonrasında not almayı tercih ederler. Bu da bir yöntemdir. Ancak bir **yönetici** hem toplantıyı izleyip hem not alabilmeli, yani **iki işi bir arada yapabilmelidir.** Gerekirse toplantı sonrasında bu notlar yeniden düzenlenebilir.
15. İyi bir yönetici, **çalışma disiplinine** sahiptir. Toplantı notlarını, ajandasına, başka bir defter ya da bilgisayarına düzenli bir biçimde kayıt eder.
16. Bazı kişiler not alma konusunda gereğinden fazla ayrıntının peşine düşerler. Bu da doğru değildir.
17. Sonuç olarak **not almanın, amaç değil araç olduğu unutulmamalıdır.**

Okul Geliştirme Yaklaşımları ve Uygulamaları

Yrd. Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Eğitim Bilimleri Öğretim Görevlisi

Örgütlerde farklı grupların bulunması yararlıdır. Yönetici, örgütün dinamikliğinin sağlanmasında, denetimin gerçekleştirilmesinde, işgörenlerin örgüte olan bağlılığının ve güveninin geliştirilmesinde gruplardan faydalanabilir.

Giriş

Yönetim biliminin öncülerinden olan Taylor'un bilimsel yönetim yaklaşımı (scientific management) zaman, hareket ve fiziksel düzenleme ilkeleriyle uzun yıllar yöneticilerin esin kaynağı oldu. Daha sonra insan ilişkilerini esas alan yöneticilik anlayışı oluşmaya başladı. Bu arada bilgisayarın ve yöneylem araştırmalarının yaygınlaşması ile yönetimde matematiksel modellere önem verilmeye başlandı. Son yıllarda ise örgütlerin işleyişini açıklamak için sosyal bilimcilerin çaba sarfettiklerini görüyoruz. Bu çerçevede her biri farklı görüşlere, varsayımlara, ve bakış açılarına sahip olan önemli ekoller doğdu. Bu makalede okul geliştirme uygulamalarına katkıda bulunmak amacıyla iki farklı örgütsel yaklaşım ve bu yaklaşımlar ışığında da okul geliştirme uygulamaları anlatılacaktır.

Siyasal Yaklaşım: Güç ve Uzlaşmazlık Yönetimi

Örgütler değişik bireylere ve gruplar arasında gerçekleşen koalisyonlardan oluşması nedeniyle çok yönlü güçler dengesine sahiptir. Örgütde bulunan bi-

reyler ve gruplar verilen kararları ve amaçları etkilemeye çalışır. Gruplar kendi taleplerini gerçekleştirebilmek için örgütü kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışır. Bir örgütün verimliliğinde gruplar arası ilişkilerin önemli etkisi vardır. Örgütün sağladığı ünvan, makam, iş ve prestij gibi imkânlar kıttır. Bireyler bu kıt kaynakları paylaşmak için birbirleri ile sürekli yarışır. Bu nedenle örgütlerde bireyler arasında kıt kaynakları elde etmek için uzlaşmazlıklar kaçınılmazdır. Örgütlerde en önemli kararlar kıt kaynakların dağıtılması anında alınır. Örgütün amaçları ve aldığı kararlar bireyler ve gruplar arasındaki yapılan pazarlıklar ve anlaşmalar sonucu oluşur.

Örgütte farklı grupların bulunması, yararlıdır çünkü gruplar örgütün dinamikliğinin sağlanması açısından önemlidir. Gruplar yoluyla bir özdenetim düzeyi geliştirilerek örgütün denetimi kolaylaşır. Gruplar yoluyla iş görenlerin bağlılık ve güven duyguları geliştirilebilir. (Başaran, 1982 s.131).

Uzlaşma ve çatışmaların kaçınılmaz olarak görüldüğü örgütlerde güç önem-

İl bir unsurdur. Bir şey yapabilme yeteneği olarak tanımlanabilecek olan güç, bir olayı uygulamaya koymada, kabul ettirebilmede ve ödüllendirebilmede başvurulan bir yoldur. Güç ile benzer gibi görünen yetki ise hak veya adaletin yasal açıdan ifade edilmesidir. Bu durumda yetkiyi gücün yasal bir biçimi olarak kabul edebiliriz. Gücün olmadığı yerlerde kaos hakimdir. Güç kaostan kurtulabilmek için bir yol olmaktadır. Kaos ve güç ilişkisinde güç, her zaman baskın durumdadır. İnsanlar genellikle bir güç ile kontrol edilmeye istek duyarlar. Nitekim liderlerin genellikle son derece güçlü olan ve güçlerini son derece ustalıkla kullanan kişiler olduğu gözlenmektedir.

Genellikle bireylerin sahip olduğu gücün bir bölümü başkalarının sahip olduğu güçlerin birleşmesi sonucu oluşur. Bu durumda bir yöneticinin gücünün tamamının kendisinden kaynaklanabileceği gibi bir kısmının da başkalarından kaynaklanabileceğini söyleyebiliriz. Yani güç bazen bireylere başkaları tarafından verilmiş veya devredilmiş olabilir. Yönetici, gücü kendi denginden, astlarından veya üstlerinden alabilir (Bolman ve Deal, 1990). Bu nedenle yöneticinin gücü, kendisine olduğu kadar yönettiği kişilere de bağlıdır.

Güç bir felsefe veya fikirler sistemine dayanır. Güç her zaman bir sorumluluk alanı ile karşı karşıyadır ve bu alan içinde kendini gösterir. Güç, Alfred Adler'e göre bazen de bir eksikliği ödünlemek ve aşağılık duygusunu bastırmak için başvurulan bir araç olabilir. Bireyin, gücü, sahip olduğu farklı özelliklerden kaynaklanabilir. Örneğin, fiziksel üstünlük, ekonomik durum, otoriterlik, uzmanlık, kişilik, pozisyon ve ideoloji gibi unsurlar insana güç kazandırabilir.

Siyasal Yaklaşım ve Okul Geliştirme

Bir okulda yönetim süreci baskın grupların etkisi altında gerçekleşir. Öğrenci, öğretmen ve veli gruplarının yönetiminde yoğun etkileri olabilir. Yönetici

ci bu farklı gruplar arasındaki dengeyi en iyi biçimde kurabilmelidir. Okul geliştirmeyi amaçlamış bir yönetici, kurum içindeki güç dağılımını, gruplar arasındaki uzlaşmazlıkları ve kaynakların dağılımını önemli sorunlar olarak görmelidir. Sorunları çözmek için de gruplar arasındaki uzlaşmazlıkları ve koalisyonları etkili bir şekilde yönetmelidir. Sorunların çözülmesinde sadece yetkiye başvurmak yeterli değildir. Yönetici, kurumu, farklı bireyler ve gruplar arasında kaynakların dağılımının gerçekleştiği bir arena olarak görmeli. Kurumda yetkiler çok geniş ve ölçüsüz bir şekilde dağılmışsa sorunlar çıkabilir. Çözümler uzlaşmayı sağlayıcı politik beceriler aracılığı ile geliştirilebilir. Yöneticiler karar verirken değişik çıkar gruplarını hesaba katmalılar. Karar, kimin güce sahip olabileceği gözönünde bulundurularak verilmelidir.

Bu yaklaşımı esas alan bir okul yöneticisi kararları aşağıdaki şemada görüldüğü gibi "oyun teorisi" olarak adlandırılan bir model çerçevesinde alarak kurumdaki grupların düşüncelerini dikkate almış olur.

OYUN TEORİSİ			
	Müdür		
		Labaratuar yapısın	Spor salonu yapısın
ÖĞRET-MENLER	Evet	8	7
	Hayır	4	5

Oyun teorisi, yöneticiye uzlaşma durumunun yapısının modellendirilmesini sağlar. Burada tarafların bir karar etkilemedeki pozisyonu belirlenir. Bu uygulama ile karar üzerinde etkili olan oyuncuların yani tarafların kim olduğu ve hangi seçeneklerin bulunduğu belirlenir.

SEMBOLİK YAKLAŞIM

Çevremizde olup bitenler çok belirgin değildir. Bu belirsizlikler genellikle semboller yoluyla anlaşılmaya çalışılır. Konusu insan ve kültür olan psikoloji ve antropoloji gibi disiplinlerin uygulama alanlarında semboller yoğun bir şekilde

Yönetici, gücü kendi denginden, astlarından veya üstlerinden alabilir. Bu nedenle yöneticinin gücü, kendisine olduğu kadar yönettiği kişilere de bağlıdır.

kullanılmaktadır. Örneğin Freud ve Jung gibi psikologlar insan davranışlarını anlamak için genellikle sembolik ifadelerle bağlı kaldılar. Aynı şekilde antropologlar da insanı ve kültürü tanımak için geleneksel semboller üzerinde durmaktadırlar. Genellikle efsane, hikâye ve tören gibi semboller teologların, antropologların ve psikologların üzerinde durduğu kavramlar oldu.

Sembolik kavramların örgütleri tanıma ve geliştirme amacıyla da kullanılabilir. Örgütlerde meydana gelen olayların ne olduğu kadar nasıl bir anlam taşıdığı da önemlidir. Herhangi bir olayın anlamı, olayı insanın yorumlamasına bağlıdır. Örgütlerdeki etkinliklere istenen anlamı vermek için sembollere başvurulabilir. Ayrıca, örgütlerdeki belirsizlikler, sembollerin kullanılması sayesinde ortadan kaldırılabilir. Semboller iyi kullanılmazsa mantıklı ve anlamlı uygulamalar bile tam tersi görünebilir (Bolman ve Deal, 1990). Bu durumda örgütsel gelişmede sembollerin kullanmanın önemli etkisi olacağı söylenebilir.

Sembol denince akla efsaneler, masallar, hikâyeler, törenler ve oyunlar gelmektedir. İnsanların en fazla kullandıkları bu semboller belirli özelliklere sahiptir. Örneğin efsaneler açıklayıcı ve ifade edici olduğu gibi birlik ve beraberliği sağlamada etkilidirler. Ayrıca bilinçsiz istekleri ve uzlaşmazlıkları iletir. Efsaneler, bireyin bir taraftan dikkatini başka şeylere çekerken diğer taraftan da yeni durumlara karşı gözünü kapatabilir (Cohen, 1969).

Bir başka sembol çeşidi olan masal ve hikâyeler genellikle gerçekler üzerine kuruludur. Yani eğlendirirken aynı zamanda bilgi de verir. Moral, güvenlik, sosyalleşme ve iletişim ile ilgili sorunları göstermede hikâyeler önemli bir başvuru aracıdır. Örneğin, bir okul müdürü okuma programı hakkında bilgi verirken okuma yetenekleri çok hızlı bir şekilde gelişen bir öğrencinin hikâyesini anlatarak daha açıklayıcı ve etkili olabilir. Bu tür hikâyeler bir programa olan inancı pekiştirir.

Kurumlarda yapılan törenler negatif

çağrışımları akla getirir. Aslında törenler düzensizlikten bir düzene geçmede önemli bir işlev görür. Törenler bazen de belirsizliği ve anksiyeteyi azaltmak amacıyla kullanılabilir. Törenler aynı zamanda dış çevreye mesajlar iletmede önemli rol oynar. Emeklilik yemekleri, hoş geldin konuşmaları, performans değerlendirmeleri, toplantılar belli başlı tören çeşitleri olarak değerlendirilebilir.

Örgütlerin verimliliği için paylaşılan değerler ve kültürler önem taşır. Örgütler yönetsel otoritenin kullandığı politikalar ve kurallar dışında törenler ve kahramanlıklar gibi sembollerle daha çok hareketlendirilir. Örgütler drama gibidir. İçinde aktörlere ve gördükleri ile etkilenen seyircilere sahiptir. Aktörler kendi rollerini kötü oynadıkları zaman beğenilmedikleri gibi örgütlerde de semboller iyi kullanılmadığı zaman anlamını yitirir ve buna dayalı olarak da sorunlar ortaya çıkar.

Sembolik Yaklaşım ve Okul Geliştirme

Bir kurumda gücün kimin elinde bulunduğu, neyin başarı olarak algılandığı, amaçların ne olduğu genellikle belirsizdir. Bu türden belirsizliklerin ortadan kaldırılmasında sembollere başvurulabilir. Her kurumu çağrıştıran belli semboller vardır. Örneğin hastane deyince akla klinik, bekleme odası gibi yerler gelir. Bunlar bir hastaneyi ifade eden sembollerdir. Bir okulu da okul gibi gösteren belli başlı semboller vardır. Sınıf, spor salonu, kütüphane, bayrak gibi semboller okulu ifade eder. Üniversite ise akla kampus, kütüphane, kitap sayısı, masterli ve doktoralı öğretim elemanı gibi daha değişik semboller getirir. Bir üniversitede, mezun öğrencilerin ne olacağının, programın nasıl olduğunun, öğrencilerin demografik özelliklerinin ve derslerin ne tür öğretmenler tarafından verildiğinin yazılı olarak anlatılması üniversiteyi anlatmada başvurulan belli başlı sembollerdir.

Mayer ve Rown'a göre çevreyi okullar hakkında güvenli kılan üç önemli sembol vardır. Bunlar okulun okul gibi görünmesi, belli dersleri ve konuları içeren programın olması ve öğrenci ve öğ-

retmenler için sembolik sınıflamaların olmasıdır (Aydın, 1991). Semboller okul ile çevre arasında bir iletişim işlevi görebilir. Okulları çok belirsiz olan denetlemelerden koruduğu gibi çevreyi de okul hakkında gereksiz anksiyetelerden kurtarır. Günümüzde özellikle eğitim kurumlarının modern görünüşlerini çevresi ile iletişim kurma amacıyla kullandıklarını görüyoruz.

Okul gibi kurumlarda örgütsel gelişmeyi sağlamak için değişik türden sembolik etkinliklere başvurulabilir. Sembolik olarak anlam taşıyan etkinliklerin başında düzenli toplantılar gelir. Özellikle geniş katılımlı toplantılar okulun geliştirilmesinde önemli katkılar sağlayabilir.

Plânlama da bir okul için sembolik değer taşıyan önemli bir yoldur. Plân, okulun ne durumda olduğunu ve nereye doğru gittiğini vurucu bir şekilde dile getirebilir. Plân sayesinde okulun geleceğinin insanlar tarafından tartışılması sağlanabilir. Plân, reklam işlevi göreceği gibi yardım kurumlarının desteğini sağlama da da önemli rol oynayabilir. (Cohen ve March, 1974).

Değerlendirme de taşıdığı sembolik değerle bireylere okulun işleyişindeki rasyonelliği göstermede, okul hakkındaki endişeleri azaltmada önemli rol oynayabilir. Değerlendirmeler yolu ile personelin güven duygusu gelişir, kuruma olan inançları sağlamlaşır ve çevrede bulunan kişiler kazanılabilir. Değerlendirmelerin seremonik bir ortamda uygulanması etkililiğini yükseltebilir (Weiss, 1980).

Güç de sembolik değer taşıyan bir araç olarak okulu geliştirme amacıyla kullanılabilir. Sembolik eylemlerle gücün gösterilmesi okulun geliştirilmesinde kullanılabilir. Liderlik de aynı şekilde güç gibi sembolik açıdan kullanılırsa kurumun verimliliğini yükseltebilir.

Belirsizliğin arttığı zamanlarda semboller önem taşır. Özellikle okullar belirsizliğin çok yüksek olduğu çevrede yaşarlar. Okullarda yaşanan belirsizliklerin ortadan kaldırılmasında değişik semboller kullanmanın önemli katkıları olabilir.

Okullarda "biz bir zamanlar neydik"

gibi destansı bir biçimde dile getirilen sembolik ifadeler okulun geliştirilmesinde güdüleyici bir rol oynayabilir. Büyük kurumların çoğunun başarılarını ve kalitelerini devam ettirebilmelerinde buna benzer sembollerin büyük rolü vardır. Semboller bazen iyi bir kamufle aracı olarak kullanılabilirler. Bu sembollerin yönetimde olumsuz olarak kullanılabileceğini de göstermektedir.

Sonuç

Bu makalede anlatılan örgüt geliştirme yaklaşımlarına göre bir kurumda yaşanan sorunun tanımı farklı perspektiflerde yapılırken, farklı çözümlere ulaşılır. Örneğin, bir okulun öğretmenleri arasında ayrılma sorunu yaşandığını varsayalım. Bu soruna, siyasi yaklaşımı temel alan bir uzman, sorunun kaynağını öğretmenler arasında gruplaşmaların ve öğretmenlerin sahip oldukları güçler dengesinin uygun olup olmadığına bakarak çözüm bulmaya çalışır. Çözüm olarak öğretmenlere belli ölçülerde güç verilmesini ve gruplar arasında anlaşmalar sağlanmasını önerebilir. Sembolik yaklaşıma göre ise öğretmenleri kuruma bağlayacak değerlerin olup olmadığına bakılarak öğretmenlerin güvenini sağlayacak seremonik değeri olan toplantı, plân, takdir gibi öneriler sunulur.

Bu makalede açıklanan yaklaşımları okul geliştirme amacıyla yararlanılabilecek modeller olarak görmekte fayda vardır. Model geçmişi ve bugünü açıklamak, geleceği kestirmek ve kontrol etmek amacıyla kurulur ve kullanılır. Ancak modele çocuğun bebeğine bağlanması gibi sıkı bir şekilde bağlanılmamalı (Bursalıoğlu, 1994). Çocuğun bebeğini gerçek sanması gibi okulda yaşanan bazı sorunların tanısı ve çözümü için bağlı olunan modeli alternatifsiz görmek bir tarafa diğer modellerden de faydalanmak gerekir. Bu çerçevede yöneticiler etkili olabilmek için yukarıda açıkladığımız her iki yaklaşımın da çerçevelerinden faydalanmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Aydın, Mustafa. Eğitim Yönetimi. Ankara: Halıpaçlı Yayınları, 1991.
- Bolman, Lee G. Deal, Terrence E. Modern Approaches to Understanding and Managing Organizations. Oxford: Jossey-Bass Publishers, 1990.
- Balci, Ali. Örgütsel Gelişme. Ankara: Personel Eğitim Merkezi Yayın No: 18, 1995.
- Başaran, İbrahim E. Örgütsel Değişme. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1982.
- Bursalıoğlu, Ziya. Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Personel Eğitim Merkezi Yayın No: 9, 1994.
- Cohen, M.D. ve March, J.G. Leadership and Ambiguity: The American College President. New York: McGraw-Hill, 1974.
- Cohen, P.S. "Theories of Myth" Man, 1969, 4.
- Galbraith, J. Designing Complex Organizations. Mass: Addison-Wesley, 1973.
- Parsons, T. Structure and Process in Modern Societies. New York: Free Press, 1960.
- Weiss, C.H. Social Sciences Research and Decision Making. New York: Columbia University Press, 1980.

Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu

Prof.Dr. Mahmut TEZCAN

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

“Küresel gelişmeler için gerekli olacak yeni tutum ve değerlerle donanmış bireyler, eğitim yoluyla sağlanacaktır.”

Küreselleşme olgusu günümüzü karakterize eden, giderek yaygınlaşan bir süreçtir. Bu sürecin eğitime yansıyan yönleri de var kuşkusuz. Bu durumda uluslararası oluşumlar, ulusal oluşumlardan daha çok önem kazanmaktadır.

Küreselleşme, esas olarak ekonomik içerikli bir kavram olarak ortaya çıktı. Sermayenin dünya üzerindeki dolaşımının, artık tek tek ülkeler düzeyinde değil, küresel düzeyde gerçekleşmesi anlamına gelir. Böylece, kapitalizmin sanayi bakımından genişlemesine ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde dünya toplumlarının içiçe girmesi gerçekleşmiştir. Bu durumda yeni bir insan tipi ortaya çıkacaktır. Küresel gelişmeler için gerekli olacak yeni tutum ve değerlerle donanmış bireyler, eğitim yoluyla sağlanacaktır.

Küresel süreç içinde bulunan ülkeler arasında eğitim de ortaklaşa özellikler taşıyacaktır. Örneğin Üniversitelerde öğrenci değişimi çok yaygın olacaktır. Esasen Avrupa Topluluğundaki ülkeler bu uygulamaya çoktan başladılar

bile. Avrupa birliğine ait ülkelerdeki üniversiteler, öğrencilerin istedikleri üniversiteden dersler alabilmelerini ve öğrenimlerine ara vermeden devam edebilmelerini sağlayacak biçimde yapılmaktadır. Öğrencinin bir sömestirde bir üniversiteden başka bir sömestirde başka bir ülkenin üniversitesinden ders alması sağlanmaktadır. Böylelikle öğrenciler, değişik düşünceler, değişik görüşlerden yararlanmış olurlar. Avrupa Topluluğu, ERASMUS adındaki proje doğrultusunda 2000'li yıllardan itibaren yüksek öğrenim öğrencilerinin %25'ini en az bir akademik yıl topluluğa bağlı bir diğer ülkede eğitmeyi öngörmektedir. Böylece bu projeye göre milyonlarca öğrenci, üye ülkeler içinde rotasyona tabi tutulacaktır. Bu proje ile 21. yüzyılda uluslararası entegrasyon yaratacak ve yaşatacak kitleleri eğitmek amaçlanmıştır.

ABD'de kendi içedönük eğitim sistemini sakıncalı görmüş, ülkeyi 21. yüzyılda yalnızlığa götürebileceği kuşkusuyla son yıllarda yeni bir uygulama başlatmıştır. Üniversitelerinde “Yurtdı-

şında Eğitim" adında bir program başlatmıştır. Bu program çerçevesinde sadece 1990 yılında dört milyon Amerikalı lisans öğrencisi, eğitimlerinin bir ya da iki dönemini ABD dışında sürdürmüşlerdir.

Ülkeler arasında öğrenci değişimi uygulamaları, kuşkusuz beraberinde başka sorunları da getirmektedir. Örneğin programların eşdeğerliği, eğitimin niteliği gibi konular gündeme gelmektedir. Böylece uluslararası standardizasyon ve akreditasyon da ele alınması gereken konular olmaktadır. Uluslararası ticari, teknolojik bütünleşmeler bu gibi konuları adeta zorlamaktadır. 2000'li yıllardaki mühendis, avukat, ekonomist, eğitimbilimci, bilgisayarlılar gibi çeşitli mesleklere mensup elemanlar, çok uluslu şirketlerde yabancı meslekdaşları ile bir arada ve uluslararası normlar çerçevesinde görev yapacaklardır.

Avrupa Topluluğunun bu alandaki (Küreselleşme) etkinliklerinin hedefleri ise şunlardır:

- Özellikle üye ülkelerin dillerinin öğretilmesi ve yaygınlaştırılması yoluyla eğitim alanında Avrupa sınırlarının genişletilmesi,
- Diplomaların ve eğitim sürelerinin karşılıklı olarak tanınmasını teşvik etmek suretiyle, öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliğine destek sağlamak.
- Eğitim kurumları arasında işbirliğini geliştirmek,
- Üye ülkelerin eğitim sistemlerine ilişkin ortak sorunlarda bilgi ve deneyim değişimini geliştirmek,
- Öğrenci değişiminin geliştirilmesini teşvik etmek. Topluluk içindeki üniversite öğrencilerinin, topluluk üniversiteleri arasında değişimi teşvik edilmiştir. Toplulukların eğitim politikası, üç topluluğu kuran anlaşmalarda ayrı ayrı belirtilmiştir.

- İşçilerin mesleki kapasitelerinin artırılması (AKÇT)

- Diplomaların karşılıklı tanınması (AET)

- Çiftçilerin eğitimi (AET)

- Üniversite statüleri konusunda çalışacak bir kurumun oluşturulması (EURATOM)

(AT), 1958 yılında kuruldu.

1976 yılında Bakanlar Konseyi, Topluluk faaliyet programını kabul etti.

- Göçmen işçiler ve çocukları için daha iyi kültürel ve meslekî eğitim
- Avrupanın çeşitli eğitim sistemleri konusunda ortak bir anlayış düzeyine ulaşmak
- Yüksek öğretimde işbirliği
- Yabancı dil öğretiminin iyileştirilmesi
- Bütün topluluk çapında, her türlü eğitime ulaşılabilmesi için fırsat eşitliğinin sağlanması
- Gençlerin meslek eğitimlerinin geliştirilmesi
- Okul yaşamından, iş yaşamına geçişin kolaylaştırılması için düzenlemeler yapılması

Meslekî eğitim konusunda ise, aşağıdaki ilkeler belirlenmiştir:

- Eğitim ile iş deneyimlerinin birleştirilmesi
- Kızlara meslekî eğitimde eşitlik sağlanması

Avrupa Topluluğu, ERASMUS Projesi ile 21. yüzyılda Uluslararası entegrasyon yaratacak ve yaşatacak kitleleri eğitmeyi amaçlamıştır.

3. Bölgesel ve yerel düzeylerde eğitimin programlanabilmesi ve düzenlenebilmesi
4. Yeni bilgi ve teknolojilerin eğitimde işbirliğinin sağlanması
5. Eğitimde yeni teknoloji kullanımı üzerinde çalışma

Topluluk ülkelerinde bazı kurumlar ve projeler oluşturulmuştur.

- Bilgi değişim şebekesi:

Ülkelerin birbirlerinin eğitim uygulamaları hakkında birbirlerinden hızla bilgi alıp vermeleri için kurulmuştur. Avrupa Topluluğu ülkelerinin ortak sorunları ve konuları hakkında öğretmenlerin bilgilenmesi de bu proje çerçevesinde sağlanmaktadır.

- Avrupa Meslekî Eğitim Geliştirme Merkezi

Mesleki eğitimin toplumsal ve ekonomik gereksinimlere göre uyarlanması üzerinde çalışmaktadır.

- Erasmus Projesi:

Öğrenci değişimi yoluyla ülkelerin birbirlerini tanımaları uygulaması başlatılmıştır.

AT Ülkelerinin Eğitimdeki Diğer İlkeleri:

- Yasal kurallar, ilkeler ve genel uygulama ilkeleri devlet tarafından konuyor ve denetleniyor. Lâiklik, ortak ilkedir.

- Yönetimin diğer bütün yönleri genellikle yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluğundadır.

- Özel okullar, devlet tarafından denetleniyor.

- Zorunlu eğitim kamu okullarında parasızdır.

Eğitim kademelerinde **amaçlar** şöyle belirlenmiştir:

Yüksek Öğretimde

- Üniversitelerde - Üst düzey araştırmacı, bilimci ve yönetici yetiştirme

- Yüksek Okullarda - (Meslekî ve Teknik) üst düzey uygulamacı ve orta kademe yönetici yetiştirme,

- Meslekî ve Teknik Liselerde - Orta düzey uygulamacı ve alt kademe yönetici yetiştirme; meslekî ve teknik yüksek öğrenime hazırlama,

- Ortaokullarda - Yetenek belirleme: Genel veya mesleki ve teknik öğrenime yönlendirme, Mesleki ve teknik alanda alt düzey uygulamacı yetiştirme,

- İlkokullarda - Eğitimi sevdirmek, ana dilini ve temel kavramları öğretme, sosyalleştirme.

Program ağırlıkları ise şöyle olacaktır:

a) İlkokullarda

Ana dil
Matematik
Fizikî Gelişme
Sanat
Sosyal Bilgiler

b) Ortaokullarda

Ana dil
Matematik
Fizikî Gelişme (Spor)
Teknik - Teknoloji
Sanat

c) Liselerde

Genel Liseler
Ana dil
Matematik
Genel Kültür
Bilim

d) Meslekî ve Teknik Liseler

Ana dil

Matematik

Meslekî ve teknik bilgi

Genel Kültür

Çoğunluk ülkelerin lâik okullarında çocuk ve gençlere genel dinsel ve evrensel ahlâkî değerlerin verilmeye çalışıldığı din ve ahlâk dersleri bulunmaktadır.

Türkiye’de Eğitimde desantralizasyon uygulanmıyor. Yalnız bu konuda taşraya daha fazla yetki verilmesi çalışmaları başlamıştır.

Zorunlu Eğitim Süresi-AT Ülkeleri

6-16 yaşlar arası çocuk ve gençlerinin: %99’unu zorunlu olarak eğitim içinde tutarken. Türkiye, 11-14 yaş grubunun % 60’ını, 14-16 yaş grubunun ise % 35’ini eğitimde tutabilmektedir.

AT ülkelerinde zorunlu eğitim, genelde ortaokul sonunda bitmeyip, lisenin 1., 2. sınıflarına kadar sürdürülmekte, fakat yetenek tesbiti genellikle ortaokul sonunda yapılmaktadır.

Mühendislik eğitimde ABD’de (ABET) Accreditation Board for Engineering and Technology, Avrupa ülkelerinde (FEANI) Federation Europeenne d’Associations Nationale d’Ingeniurs, Latin Amerika ülkelerinde (UPADI) The Union Panamericana de Asociaciones de Ingenieros arasında mühendislik programlarının akreditasyonu, derecelerin eşdeğerliği konularında ortak çalışmalara başlanmıştır.

Ayrıca, ABD, Avusturalya, İrlanda, Kanada, Yeni Zelanda ve İngiltere bu çalışmalardan bağımsız olarak uluslararası akreditasyon anlaşmasını imzalamıştır. Yine, Hindistan, Güney Kore, Mısır, Irak, İsrail, Ürdün, Suudi Arabistan, Hollanda, Kuveyt gibi ülkeler ABET akreditasyon için temas içindedir.

Ülkemizde yurtdışına eğitim amacıyla (Doktora, yüksek lisans, lisans) gerek 1416 sayılı yasaya göre, gerekse yeni kurulan üniversitelere eleman yetiştirilmek üzere pekçok sayıda öğrenci gönderilmektedir. Yurtdışından da

yabancı öğrenci gelmektedir.

Diğer gelişmekte olan ülkeler de aynı biçimde pekçok öğrenciyi yurtdışına üniversite ve sonrası eğitim için göndermektedir. Kuşkusuz bu uygulamalar eğitimde küreselleşmenin gerçekleşmesinde önemli adımlardır.

Yine ABD’de, İlk ve ortaöğretim kurumlarında “Global Studies” (Küresel Çalışmalar) adlı dersler verilmektedir. Yine küresel yaklaşım. “Silahsızlanma Eğitimi”, “Barış Eğitimi”, “Çevre Eğitimi”, “Demokrasi Eğitimi” gibi dersler ve uygulamalarla eğitim ve öğretim etkinliklerinde yer almaya başladı.

Ülkemiz okullarında bu açılardan da müfredat programlarını geliştirmeliyiz. Çevre eğitimi ve insan hakları eğitimi dersleri, ortaöğretim programlarımıza girmiştir.

SONUÇ

Dünyanın seküler bir yaşama geçmesinin belirtileri başlamıştır. Megapoller, sanayileşme, küreselleşme, örgütlenme, lâiklik, ortak bir yaşam biçiminin göstergeleri olmaktadır. Ülkemiz de bu oluşumlar içerisinde. Yeni kentli yaşam biçimi kendini göstermeye başlamıştır. Bilgi toplumu, iletişim, kaliteli üretim, yüksek üretim ve bunu gerekli yerlere iletmek, bu yeni yaşam biçiminin göstergeleridir. Bu bağlamda, özellikle Avrupa Topluluğunun eğitim politikasında belirlenen üye ülke vatandaşları arasındaki karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi, eğitime Avrupa damgasının vurulması, öğrenci ve öğretmenlerin, bu konuda eğitilmesi, yabancı dil eğitimi, her türlü eğitime eşit ve serbest bir girişin sağlanması gibi temel amaçların gerçekleştirilmeye çalışılması, üye ülkelerin ısrarlı uygulamaları olmalıdır.

Kaynakça

1. Erdoğan, İrfan: “Eğitimde Küreselleşme Temel Hedef Olmalı” Yeni Yüzyıl 28.7.1995
2. Karlık, Ridvan: Avrupa Toplulukları ve Türkiye İstanbul 1990, Bilim-Teknik yayınevi
3. Yücel, Asuman: Türkiye-Avrupa Topluluğu ilişkisi içinde Eğitim Politikaları, Ankara, 1991 ATAUM Yay. Çağatay
4. “Evde Otur ABD’den Diploma Al” Milliyet, 29 Temmuz 1995
5. Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite Ankara 1992, Başbakanlık Yayını
6. Avrupa Topluluğu ve Türkiye, Ankara 1993, 2. Baskı, Başbakanlık, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını

Etkili Sınıf Yönetiminde 12 Öğrenim İlkesi

J. Michael PALARDY

Her birey kendine göre farklı fizik yapısına farklı dünya görüşüne, farklı zihinsel fonksiyona ve farklı yaşantılara sahiptir. Bunun için her öğrencinin her şeyi aynı zamanda, aynı şekilde ve tarzda öğrenmesi mümkün değildir.

Eğitim çalışmaları ve eğitim ilkeleri birbirleri ile karşılaştırılmaya başlandığı zaman, gerçekte var olan öğrenim ilkelerinin birer özeti gibi görünürler. Birşeyler araştırıldığı zaman, acil geribildirim, anksiyete gibi öğrenimi etkileyen çeşitli konularda çeşitli yazılara rastlamak mümkündür. Birçok eğitimci haklı olarak daha global ve aza-özö dayalı konular üzerinde ısrar ederler. Konuların gün geçtikçe artması sunulan yazıların içeriğinin anlaşılır ve temel özeti olma gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Etkili sınıf yönetimi için araştırmacılar 12 temel öğeyi şu şekilde özetlemişlerdir.

1) **Öğrencilerin kapasiteleri çok önemlidir:** Üstün zeka seviyesindeki çocuklar normal zeka seviyesindeki çocuklardan daha fazla, daha hızlı öğrendiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda her öğrencinin aynı me-

taryeli kullanabileceği fakat zaman açısından bazı çocukların diğerlerinden daha çok zamana ihtiyacı olduğu tartışılmaktadır.

Öğrenciler arasında öğrenim oranlarının bireysel farklılıklardan dolayı olduğuna dikkat çekmek için çaba gösterildiğinde bazı "kendi kendini geliştirme çabasını" savunanlar bireysel kapasitelerinde söz konusu olduğunu unutmuş görünmektedirler.

Unutulmamalıdır ki, bireylerin farklı kapasiteleri vardır. Örneğin dolaylı okuma, uygun biçimde uygulama anlayarak ezberleme gibi çalışmalarda bireysel farklılıklar gözönünde bulundurulmalıdır.

2) **Ödüllendirilen davranış muhtemelen daha çok tekrar edilebilmektedir:** Ödül kullanılması öğrenimi etkileyen diğer faktörlerin içinde belki de en güçlü ve mantıklı olanıdır. Yakın geçmişte "en iyi şekilde

plânlanmış öğrenim şartları" adlı bir araştırma; küçük çocuklar ve her yaşta yavaş öğrenenler için sürenin yaklaşık yüzde doksanında başarı elde edilmiştir. Etkili olabilmek için ödüller başarılı davranışları adeta takip etmelidir ve mutlaka öğrenenlerin zihinlerine bağlantılı olmalıdır. Başka bir deyişle, öğrencilere olumlu ve hızlı geri bildirim - optimal öğrenim için gerekli şartlardan biridir.

Araştırmacılar Frymier ödül kontrollü öğrenimin, ceza kontrollü öğrenime göre çok daha etkili olduğunu tartışmaktadırlar. Böyle olmasında üç ana neden bulunmaktadır: Birincisi, ceza çocuğun öğretilmekte olan materyale karşı negatif yaklaşımlarda bulunmasına sebep olur. İkinci olarak öğrenci ve öğretmen arasındaki pozitif olan ilişkileri genellikle bozar. Üçüncüsü ceza yalnız başına çocuğun öğrenimine ve alıştırmalarına yardımcı olmaz. Bu yüzden öğretmenler ödülün yararını, cezanın da zararlarını akıllarından çıkarmamalıdır.

3) Değerlendirmenin başlıca amacı öğrencinin öğrenimini kolaylaştırmaktır: Birçok eğitimci eğitimin başlangıcında öğrencilere öğrenim sürecinde geri bildirim sağlanmanın öğrenciye kolaylık sağlayacağını ve yardımcı olacağına hem fikirdirler. Fakat az da olsa birkaç eğitimci not alış verişinin etkili öğrenime yararlı olduğunu savunmaktadırlar. Ne yazık ki öğrencileri birbiriyle mukayese eden notla değerlendirme tarzı birçok çocuğun öğrenimine engel olmaktadır. Bütün öğrencilerin üzerinde pozitif etkisi olması için öğrencilerin performansları geçmiş çalışmalarına ve yeteneklerine bağlantılı olarak değerlendirilmelidir. Şunu da belirtmeliyiz ki öğrencilerin ken-

dine özgü özellikleri ve diğer alternatif değerlendirme yöntemleri bu konuda iyi bir adım olmaktadır.

Çocuğun Motivasyonunu Geliştirme

Aşağıdaki öneriler öğrencilerin motivasyonunu sağlamada kullanabilecek öneriler olup söylemesi uygulamasından daha basit görünmektedir. Şu da bilinmelidir ki, hiç bir öneri uygulamasız kendi başına başarıyı garanti edemez.

Öğretmenleri yönelik şu öneriler sunulabilir.

- Öğrencileri öğrenim hedefleri hazırlanırken konunun içine dahil etmeli.
- Öğrencilere öğrenimlerinin şimdiki zamanla ve gelecekle olan ilgisini göstermeli.
- Öğrencilerin ilgileriyle alâkadar olunmalı.
- Öğrenciler çabalarından dolayı ödüllendirilmeli.
- Öğrencilerle dostça ilişkiler olmalı ve görüşleri kabul görmeli.
- Bireysel veya gruplar arası işbirliğini ve rekabeti düzenlenmeli.
- Esnek öğrenim stratejileri kullanın ve sık sık olabilecek değişikliklere göre öğretmenler tarafından düzenlenmeli.

- Öğrencilerin aileleriyle kaynaşmalıdır.

4) Motivasyonlu öğrenciler diğerlerinden daha kolay öğrenir:

İnsanoğlu yaratılışı gereği meraklı olmasına rağmen birçok eğitimci çocukların meraklarını ve öğrenime olan motivasyonlarını okul binasında kaybettiklerini gözlemlemişlerdir. Birçok kitapta, makalede, seminerde motivasyon yetersizliği ve bunun için gerekli önerileri ve açıklamaları vermiş bulunuyoruz.

5) **Yaratılıştan gelen motivasyon, dış etkilerle sağlanan motivasyondan daha çok tercih edilmektedir:** Öğrenimde en etkili ödül çeşidi bir görev verilip onu başarıyla tamamlayabilen öğrencinin kendi halinden hoşnut olabilmesidir. Fakat çocuğun bu noktaya kadar gelebilmesi için sizin diğer dış ödülleri kullanmanız gerekecektir. Bunlar sosyal şeyler olabilir (öğretmene yardım, arkadaşlarının yanında oturma, sözlü övgüler gibi) ya da daha maddi şeyler de olabilir (altın yıldızlar, yüksek notlar, tahtaya isim yazma gibi).

Tabiki bu harici ödüllerin kullanımının oldukça bilinen iki tane büyük problemi vardır. Birincisi öğrenciler çok sık olarak konun öğrenilmesi için değil ödülün kendisi için çalışabilir-

ler. (Örneğin: yüksek not almak gibi). İkinci olarak, ödülü veren kişiye bağımlılık olabilir. Bu yüzden aynı öğretmen figürü olmadığı zaman motivasyon düşebilir. Çocukların bu tip bir bağımlılıktan kurtarılmaları için birkaç eğitimsel alıştırmaların yardımına ihtiyaç duyulabilir.

6) Sık hatırlatmalar okunuların hatırlanması için önemlidir:

Okullardaki bilgi patlaması ve diğer baskılardan dolayı öğretmenlerden oldukça yüklü bir içerik sunmaları beklenmektedir. Fakat araştırmalar göstermiştir ki aralıklı ve geniş kapsamlı tekrarlar yapılmadıkça, bir iki gün için de öğrenilenler unutulmaktadır ve uzun bir zaman sonra da hatırlanması hiç mümkün olmayacaktır.

7) Öğrenciler temel ihtiyaçları karşılandığında daha iyi öğrenirler:

Maslow'un da işaret ettiği gibi bazı insanların ihtiyaçları diğerlerine göre daha güçlüdür. Psikolojik rahatlık, gizlilik, kendine olumlu bakma duygusuna olan ihtiyaç; bilme, öğrenme, ortaya çıkarma gibi ihtiyaçlardan çok daha etkililerdir. Bunu anladığımız zaman öğrencinin öğrenmeye duyduğu ihtiyaçtan çok kendini tatmin edebileceği ihtiyaçlarını sağlamasına yardımcı olabiliriz.

Birçok eğitimci maalesef tüm öğrenim problemlerini müfredata ait eğitimsel çözümler yolu ile sonuca götürmek niyetinde görünmektedirler. Örneğin bir öğretmen matematiğe motive olamayan bir öğrenciye yardımcı olabilmek için eğitimsel materyalleri değiştirebilir. Çocuk matematiğe motive olamayabilir fakat akranlarının arasında belirli bir statü kazanabilir. Bu bir çocuğun eğitimsel ma-

teriyallerinin değiştirilmesiyle öğrenim düzeyinin etkilenmesi olaydır.

8) **Öğretmenlerin pozitif beklentileri olduğunda öğrenciler daha iyi öğrenirler:** Etkili öğretmenler, öğrencilerine her zaman öğrenebileceklerini ve kesinlikle de öğrenimin sağlanacağını ileten öğretmenlerdir. Eğitimde şu kural vardır Öğrenciler beklentilerine göre hareket edip, öğrenirler. Onlardan iyi öğrenmeleri beklendiğinde iyi öğrenirler, daha az öğrenmeleri beklendiğinde daha az öğrenirler.

9) **Öğrencilere daha fazla zaman verildiğinde daha iyi öğrenirler:** Öğrencilere daha çok zaman verildiği takdirde daha çok öğrenirler. Bu aslında pek şaşırtıcı değildir, şaşırtıcı olan değişik sınıflarda farklı konulara ayrılan sürelerdir. Bazı öğretmenler bir dilbilgisi konusuna otuz dakika, yaratıcı yazmaya 15 dakika verirken diğerleri de bunun tersini yapmaktadırlar. Bu farklılıklar öğrencinin sorumlu olunan konularla ilgili bilgisiyle bağlantılıdır. Zaman içerisinde önemli farklılıklar dikkat toplamada da yaşanmaktadır. Çocuk çalışmaya ne kadar çok vakit ayırırsa o kadar çok başarılı olacaktır.

10) **Öğrencilerin öğrenim modelleri birbirine uygun hale gelince daha iyi öğrenirler:** Çocukların farklı kapasiteleri olduğu gibi farklı öğrenme şekilleri vardır. Bazıları tamamen sessizlik içinde, bazıları hafif bir müzikle, bazıları da koltuğa uzanarak ders çalışırlar. Tabii bazıları sırada ders çalışırken, bazıları da sabahleyin, diğerleri öğleden sonraları çalışmayı tercih eder. Bunlara birde çözümsel aktiviteleri ya da yaratıcı özellik taşıyanları, konferansları ve tartışmaları tercih edenler de ek-

lenmektedir.

11) **Öğrencilerden bir konu hakkında açıklama yapmaları istendiğinde daha iyi öğrenirler:** Bu ilke diğerlerinde de uygulanmasına rağmen, oldukça açıktır. Çocukların okulda öğrenememelerinin nedeni (1) hazırlamaları istenilen ödevler hakkında gerekli olan şeylerin eksikliği (2) yapmaları istenilen ödevlerin zaten önceden yapılmış olmaları ya da çok basit olmalarındandır. Birinci grup buna bozulurken, İkinci grup da sıkılacaktır. Her iki grupta da alınacak sonuç asgari öğrenimdir.

12) **Öğrenciler kendileri için genelleştirmeleri ortaya çıkarcınca daha iyi öğrenirler:** Bazı öğretmenler biraz şüphe duysalar da sınıflarda bu pek kullanılmaz. Birçok öğretmen keşfederek genelleştirmenin çok zaman aldığını belirtmektedir. Bu kısmen doğrudur. Başlangıçta bu tekniği çocuklara benimsetebilmek oldukça uzun bir süre alabilir. Ama uzun vadede zamandan tasarruf söz konusudur. Bu yöntemi benimseyen öğrenciler yöntemi her alanda başarıyla tatbik ederler. Genelleştirmeleri daha uzun süre hatırlayabilirler ve tekrar için daha az zaman ayırırlar.

Palordy'nin de vurguladığı üzere

etkili öğrenme, öğrenme için gerekli olan temel öğelerin yeterince anlaşılması ve uygulanabilmesi ile mümkün olacaktır. Bu temel öğelerin başlıca üzerinde durulan terimler ödül ve ceza mekanizmasının kullanımı, motivasyon, temel ihtiyaçlar, beklentiler, zaman kavramı, öğrenim stilleri, genellemelerdir.

Ceza, istenilmeyen bir davranışın bastırılmasında rol oynayan bir harekettir. Fakat ceza o davranışı yok etmez. Bastırılan davranış kısa bir süre kendini göstermese dahi, cezalandırıcı ortadan kalktığında o davranış tekrarlanabilir. Bu yüzden cezanın öğrenme ilkesinde olabilmesi için çocuğun ceza ve ödül arasındaki farkı anlayabilecek düzeyde olması gerekir. Ceza (kesinlikle fiziksel olmamak kaydıyla) kişiye yönelik olmayan, adilce, tuturlu, hemen olmalı ve çocuk niçin cezalandırıldığını, niçin ödüllendirildiğini bilmeli. Ceza daima ödülle birleştirilmeli. Her doğru davranış mutlaka ödüllendirilmesi gerekir. En etkili ceza, uygunsuz davranışın ödüllendirilmemesi, uygun davranışın ödüllendirilmesidir. Böylelikle ödüllendirilen davranış istenilen davranış ile pekiştirilecek ve daha sık tekrar edilecektir.

Motivasyon, ödül sistemiyle bağıntılı olarak çocuğun öğrenim sürecinde gösterdiği istekli davranışlar zinciridir. İstekli davranış kişinin kendisinden kaynaklanan bir şeydir. Zaman zaman çocuklar öğrenmeye karşı isteksiz davranışlar gösterebilirler. Bu onların motivasyon grafiklerinde inişli çıkışlı bir yol izlemelerine sebep olur. Öğretmen ve veliler genellikle bu grafiğin her zaman yukarılarda olmasını arzu eder. Bu ideal olmakla birlikte her zaman mümkün olamayacak bir şeydir. Fakat etkili bir sınıf yönetiminde etkin olacak öğretmen

bu motivasyon grafiğini her çocuğun kapasitesi ve performansı doğrultusunda belirli düzeylerde tutulmasını sağlayabilir. Bunun için daha önce de belirtildiği gibi çocuğun motivasyonunu geliştirmeye yönelik önerilerin (Palordy'nin önerileri) yüzde kaçını sınıf ortamında gerçekleştirdiğimizi, gerçekleştirmeyi düşündüğümüzü veya hiç üzerinde durmadığımızı bir düşünmemiz gerekir.

Öğretmen sınıf disiplini sağlamada, öğrenme ortamını hazırlamada zamanını en etkin biçimde kullanabilmelidir. Müfredat dışında yapılan 15 dakikalık bir eğlence, çocukların istediklerini yapabilmelerine, yaratıcılıklarını kullanabilmelerine ayrılmalı ve bu zamanı kayıp olarak değil, aksine derse katkı sağlayacak önemli bir zaman olarak değerlendirilmelidir.

Her birey kendine göre farklı fizik yapısına, farklı dünya görüşüne farklı zihinsel fonksiyona ve farklı yaşantılara sahiptir. Bunun için her öğrencinin herşeyi aynı zamanda, aynı şekilde ve tarzda öğrenmeleri mümkün değildir. Bu yüzden öğretmen bu bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak öğretilcek materyalin, zamanın, metodların bireylere göre dağılımını iyi yapabilmelidir.

Ceza-ödül sistemi, motivasyon, okul ve sınıf disiplini, öğretim metodları vs. gibi konular ne derece teorik gibi görünse de bu çarkın dişlilerinde yer alan öğretmen ve öğrencilerin birbirlerine doğru kenetlenip eğitim hayatının sürdürülebilmesi için bunlar çarkın kolay dönebilmesini sağlayan bir nevi yağ görevini sağlayacaktır. Yeter ki, bu yağ ne fazla olsun ne de çok eksik.

Düzenleyen : Neşe Eser

Çeviren: Seda Toprak

Kaynak: Streamlined Seminar.

NAESP Vol. 14, Num. 13. March 96. USA

Prof. Dr. Yahya AKYÜZ

Ankara Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Cemil ÖZTÜRK

Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Cemil ÖZTÜRK, Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası başlığı ile önemli bir araştırma yayınlamıştır (Ankara, 1996, 274 s. TTK Yay.) Araştırma, yazarın 1991'de sonuçlandığı Doktora Tezidir.

Önce, Millî Mücadele dönemine (1920) gelinceye kadar Türkiye'de öğretmen yetiştirmenin tarihçesi ele alınmıştır. Daha sonra, 1920-1938 arası oldukça ayrıntılı olarak işlenmiş ve sonuç kısmında da bazı analiz ve sentezlere gidilmiştir.

Eserin temel özellikleri ve alanına katkıları

1. Bu eser, son derece geniş ve ayrıntılı bir kaynak taramasına dayanmaktadır. Özellikle 1848'de ilk kez bir öğretmen okulu (darülmuallîmin) açılmasından sonraki dönemler için pek çok orijinal arşiv kaynakları zikredilmiştir. Daha sonraki ve 1938'e kadarki dönem için de sadece basılı eserler, programlar vs. değil, gazete sütunlarında kalmış bir çok bilgi de kaynak olarak gösterilmiştir. Tarihî araştırma yöntemlerine titizlikle uyulmuş, orijinal bir araştırma meydana getirilmiştir.
2. Bu eser, oldukça karışık ve dağınık bir konu olan öğretmen yetiştirme meselesini tam bir açıklığa kavuşturmuştur. Bu nedenle tüm eğitimcilere çok yararlı olacaktır.

Bu değerli eserin sonraki baskıları için başlıca şu iki öneride bulunmak isteriz:

1. Metnin sonuna, öğretmen yetiştirme ile ilgili olayların, gelişmelerin bir kronolojisinin eklenmesi çok yararlı olacaktır.
2. Nitelikli öğretmen yetiştirilmesi, öğretmenlere tanınan toplumsal statü ile geniş ölçüde ilgilidir. Bu nedenle Atatürk döneminde, öğrencilerin öğretmen okullarına yönelmesi, onların yetiştirilmesi ve de öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü arasında daha yakından ilişkiler kurulup konu geniş olarak tartışılmalıdır. Böyle yapılırsa, bugün, o dönemden ders alıp yararlanmamız daha çok mümkün olacaktır.

kultur@ibm.net

ÜLKER

Her çeşidinde ayrı bir lezzet

ATA'ları ve tüm BİSKÜVİ çeşitleri TS
(1) 567 68 00 (20 Hat) Telex: 22985 U